

Evaluering av Datatilsynets sandkasse for kunstig intelligens

2023

DATATILSYNET

AGENDA
KAUPANG

OPPDRAGSGIVER: Datatilsynet

RAPPORTNUMMER: R1022215

RAPPORTENS TITTEL: Evaluering av Datatilsynet sandkasse for kunstig intelligens

ANSVARLIG KONSULENT: Tom E. Markussen

FORSIDEILLUSTRASJON: Arild Opheim

DATO: 12.05.2023

Forord

Datatilsynets regulatoriske sandkasse for ansvarlig kunstig intelligens ble lansert høsten 2020. Målet med sandkassen er å stimulere til innovasjon av etisk og ansvarlig kunstig intelligens fra et personvernperspektiv.

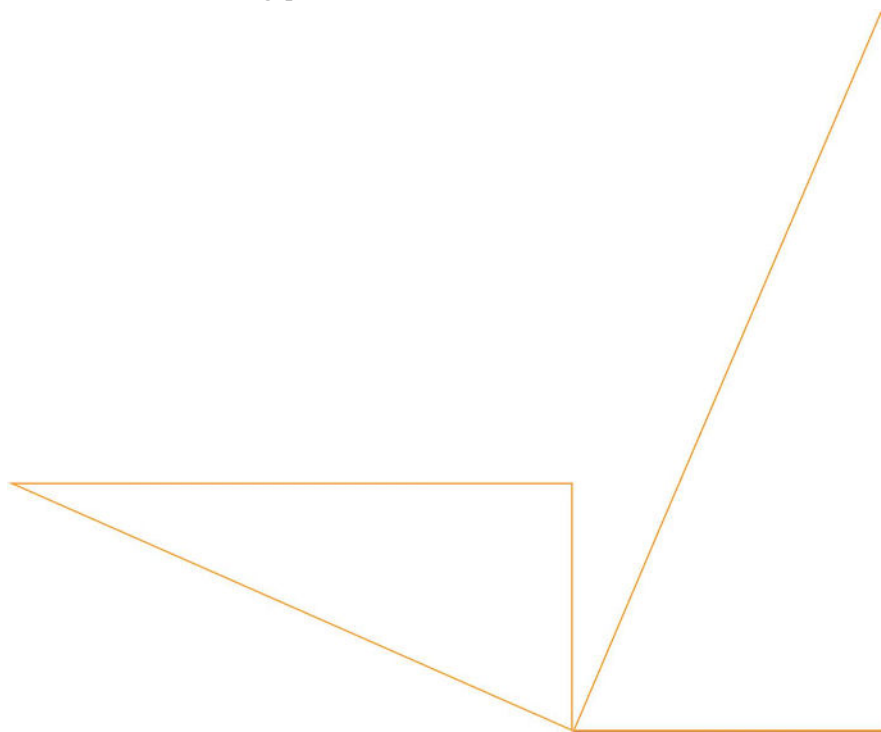
På oppdrag for Datatilsynet har Agenda Kaupang evaluert sandkassen. I evalueringen har vi fått faglig bistand fra førsteamanuensis Per-Arne Andersen, Institutt for informasjons- og kommunikasjonsteknologi ved Universitet i Agder og Steinar Østmoe, Deloitte Advokatfirma.

Datainnsamlingen har bestått av en rekke intervjuer, i tillegg til gjennomgang av prosjektdokumentasjon, nettsider, bakgrunnsdokumenter og informasjon om og fra sandkassen på andre medieplattformer.

Fra Agenda Kaupang er prosjektet gjennomført av Morten Stenstadvold, Lars Øystein Eriksen og Tom E. Markussen. Sistnevnte har vært ansvarlig konsulent.

Vi ønsker å takke informantene som har tatt seg tid til intervjuer. Vi vil også takke Datatilsynet for et interessant oppdrag. Videre vil vi særlig takke Datatilsynets Eirik Gulbrandsen, Arild Opheim og Hallstein Husand for gode innspill underveis i evalueringsprosessen.

Oslo, mai 2023

Innhold

Sammendrag	4
1 Innledning	8
1.1 Bakgrunn	8
1.2 Evalueringsspørsmål.....	8
1.3 Avgrensinger	9
1.4 Om innholdet i rapporten.....	9
2 Tilnærming og metode	10
2.1 Overordnet om tilnærming	10
2.2 Datainnsamlingen	11
3 Om sandkassen	12
3.1 Bakgrunnen for opprettelsen av sandkassen.....	12
3.2 Hva er en regulatorisk sandkasse?.....	12
3.3 Om rammeverket	13
3.4 Opptakskomiteen og utvelgelsen av prosjekter	16
3.5 Søknader og gjennomførte prosjekter i de fire utlysningene som har vært hittil	16
3.6 Utadrettede aktiviteter	20
3.7 Sandkassa gjøres permanent	21
4 Innretningen av sandkassen - funn og vurderinger	22
4.1 Har Datatilsynets sandkasse jobbet hensiktsmessig mot ønskede tiltak definert av bevilgende departementer?.....	22
4.2 Har Datatilsynet jobbet hensiktsmessig mot egne definerte mål?	24
5 Effekter av sandkassen – funn og vurderinger	27
5.1 Har Datatilsynet nådd de relevante målgruppene for tiltakene?.....	27
5.2 Hvordan har kommunikasjonen til og dialogen med målgruppene fungert?	30
5.3 Hvilke faglige gevinster har sandkassen gitt internt og eksternt?.....	32
5.4 Hvordan oppfatter målgruppene effekten av arbeidet i sandkassen ut ifra egne behov?	35
5.5 Hvordan oppfatter Datatilsynet internt effekten av arbeidet i sandkassen?	37
6 Oppsummering og anbefalinger	39
6.1 Sandkassen er et godt tiltak, men har også enkelte utfordringer	39
6.2 Oppsummering av våre vurderinger av evaluerings-spørsmålene og forslag til justeringer i sandkassen	40
Vedlegg A – Intervjuguider	43
Vedlegg B – Oversikt over nettsaker, podkaster, arrangementer mv	45

Sammendrag

I regjeringen Solbergs «Nasjonal strategi for kunstig intelligens», var et av tiltakene å etablere en regulatorisk sandkasse for ansvarlig kunstig intelligens. Datatilsynets regulatoriske sandkasse (heretter «sandkassen») ble etablert høsten 2020, med en angitt varighet på to år. Finanseringen var tilleggsbevillinger over statsbudsjettet. 2021 var det første operative året for sandkassen.

Kunstig intelligens representerer store muligheter for offentlig sektor, næringslivet og befolkningen, men byr også på utfordringer når det kommer til bruk av personopplysninger og personvern. Sandkassen skal være et virkemiddel for å hjelpe virksomheter innen offentlig og privat sektor som utvikler løsninger som bruker kunstig intelligens slik at løsningene er personvernvennlige og følger regelverket. Målet med sandkassen er å stimulere til innovasjon av etisk og ansvarlig kunstig intelligens fra et personvernperspektiv.

Sandkassen er fortsatt i en tidlig fase. Datatilsynet har ønsket en ekstern evaluering av sandkassen, blant annet for å vurdere om arbeidet har den tiltenkte effekt opp mot de overordnede målsettingene for sandkassen, eksternt og internt. Resultatene fra evalueringene skal bidra til grunnlaget for å bygge en effektiv og robust sandkasse for fremtiden.

Nedenfor gir vi først noen overordnede funn og vurderinger, før vi oppsummerer sentrale funn og vurderinger knyttet til de enkelte evalueringsspørsmålene.

Sandkassen er et godt tiltak, men har også enkelte utfordringer

De vi har intervjuet har i overveiende grad vært positive til sandkassen. Sandkassen dekker behov hos private og offentlige virksomheter som har vært med. Deltagerne opplever gevinster, og etter det vi erfarer, får man også betydelige faglige gevinster i Datatilsynet. Det bidrar også til å dekke behov hos enkeltpersoner og samfunnet, gjennom å gi til mer kunnskap om feltet mellom kunstig intelligens, personvern og etisk bruk av kunstig intelligens, og ved at utvikling av løsninger, basert på kunstig intelligens, foregår innenfor trygge rammer der etikk og ansvarlighet vektlegges.

Datatilsynet har etablert et helhetlig rammeverk for sandkassen og kommuniserer bredt om sandkassen og formålet med den. Sandkassen har også en hensiktsmessig søknadsprosess, med klare søknadskriterier. Datatilsynet har lagt vekt på å velge ulike typer av prosjekter, både fra privat og offentlig sektor, og som støtter opp om målene med ordningen. I prosjektene jobbes det tverrfaglig, og en sentral del av metodikken er samskapende workshoper. Sandkassen legger også vekt på kommunikasjon omkring prosjektene underveis og etter avslutning. Etter vår vurdering har man lyktes med å oppnå synlighet og oppmerksomhet om personvernvennlig og etisk bruk av kunstig intelligens.

Vi vurderer likevel Datatilsynet kan spre erfaringer fra sandkasseprosjektene på flere måter, både på sandkassens nettside og via andre kanaler. Det er også et potensial for å gå enda dypere i det faglige, ikke minst på det teknologiske feltet. Etter vår vurdering bør Datatilsynet søke å bringe inn mer teknologisk kompetanse inn i sandkassearbeidet. Slik kompetanse er blant annet viktig for å se de teknologiske mulighetene i prosjektene, som for eksempel innebygd personvern og føderert læring, og for å gjøre prosjektene og sandkassen enda mer relevante sett fra et teknologisk perspektiv. Innhenting av innsikt i hvilke målgrupper som nås og hvilke behov ulike delmålgrupper har for å kunne utnytte erfaringene, er generelt noe vi vurderer at sandkassen kan gjøre mer av.

Oppsummering av våre vurderinger av evalueringsspørsmålene og forslag til justeringer i sandkassen

Evalueringen har tatt for seg spørsmål som dreier seg både om innretningen av sandkassen og effektene av den. Her oppsummerer vi våre mest sentrale funn og vurderinger knyttet til de enkelte evalueringsspørsmålene. Vi foreslår også enkelte justeringer man bør vurdere i den videre driften av sandkassen.

Har Datatilsynets sandkasse jobbet hensiktsmessig mot ønskede tiltak definert av bevilgende departementer?

Våre intervjuer indikerer at departementene i stor grad er fornøyde med måten sandkassen er gjennomført og mener at målsettingene for sandkassen i stor grad er nådd. Samtidig er de opptatt av at funnene blir formidlet på måter som sikrer at alle relevante målgrupper nås. Dette er også noe som er vektlagt i Datatilsynets planer for videreføring av sandkassen, nå som den gjøres permanent.

Har Datatilsynet jobbet hensiktsmessig mot egne definerte mål?

Sandkassen skal være en tjeneste designet for å støtte organisasjoner som bruker personopplysninger til å utvikle produkter og tjenester basert på kunstig intelligens og som kan påvise allmennnyttige fordeler. Sandkassen skal ha positive gevinster for virksomheter, Datatilsynet, enkeltpersoner og samfunnet som helhet.

Slik vi ser det, har Datatilsynet etablert og gjennomført sandkassen på en måte som bidrar til at målene med sandkassen nås. Både søknadsprosess og gjennomføring bygger opp under målene om nytte for virksomhetene, Datatilsynet og for enkeltpersoner og samfunnet.

Det er viktig at offentlig sektor får mest mulig ut av ressursene som brukes på feltet kunstig intelligens og tilstøtende områder innenfor digitalisering. I sammenheng med at sandkassen gjøres permanent, er også virkefeltet for sandkassen utvidet til å gjelde personvernvennlig innovasjon og digitalisering. Vi mener det er viktig for sandkassen at Datatilsynet i enda større grad bør samarbeide med andre offentlige virksomheter og relevante private aktører som jobber på samme felt.

På denne bakgrunn, vurderer vi at sandkassen har noen forbedringsmuligheter:

- ▶ Datatilsynet kan styrke sin tekniske kompetanse slik at de er i stand til å gi råd og veiledning også når det gjelder de tekniske aspektene ved bruken av kunstig intelligens og annen digitalisering. Styrking av kompetansen kan være både i form av interne ressurser, men også ekstern kompetanse som trekkes inn i de enkelte sandkasseprosjektene.
- ▶ Datatilsynet bør vurdere om sandkassen skal prioritere enkeltområder, tilsvarende som den britiske regulatoriske sandkassen gjør. Prioritering av fagområde kan for eksempel baseres på risiko-/vesentlighetsvurderinger.
- ▶ Datatilsynet bør legge til rette for mer systematisk samarbeid med andre offentlige og private aktører som jobber på KI-feltet, for eksempel Digitaliseringsdirektoratet og Helsedirektoratet.
- ▶ Datatilsynets interne prosess med å godkjenne sluttrapportene tar for lang tid og bør søkes å kortes ned.

Har Datatilsynet nådd de relevante målgruppene for tiltakene?

Sandkassen har stor utadrettet aktivitet. Målgruppene for sandkassen er mange og svært varierte. Det kan antagelig ligge vesentlige gevinster ved å prioritere enkelte målgrupper. Det gjelder spesielt universiteter og høyskoler der både forskningsmiljøer og studenter er viktige målgrupper. Det gjelder også teknologimiljøer som kan være avventende til å behandle personopplysninger fordi disse selv ikke anser at de har høy nok kompetanse om personvern. Sandkassen kan oppsøke disse miljøene for å innlede dialog om hvordan de kan samarbeide om økt nytte av arbeidet i sandkassen.

Knyttet til dette evalueringsspørsmålet, foreslår vi følgende tiltak:

- ▶ Opprette dialog med universitets- og høyskolesektoren om mulig spredning av innsikt fra sandkassen til forsknings- og undervisningsmiljø.
- ▶ Opprette dialog med både små og større teknologivirksomheter om hvordan disse miljøene kan ha nytte av sandkassen. En mulighet kan være å teste ut samarbeid med klynger i regi av Innovasjon Norge, som allerede jobber med å bistå virksomheter med innovasjon, eller samarbeid med KS og utvalgte kommunenettverk.
- ▶ Datatilsynet bør vurdere hvordan innsikt om, og mulig behov for, regelverksutvikling kan følges opp både under prosjektgjennomføring og etter prosjektavslutning.
- ▶ Datatilsynet bør i større grad måle effektene av kommunikasjonstiltak knyttet til sandkassen, i tillegg til å måle aktivitetene.
- ▶ Man bør vurdere om man i større grad bør ha målrettet rekruttering av prosjekter innen temaer og fra virksomheter som vil kunne gi betydelige eksterne effekter av sandkassearbeidet.

Hvordan har kommunikasjonen til og dialogen med målgruppene fungert?

At sandkassen har en egen kommunikasjonsressurs knyttet til sandkassen er positivt. Det er også bra at man har en egen sandkassesside. Mye av informasjonen på siden oppleves som nyttig av våre kilder. Sandkassen gjør også en solid innsats i å spre synlighet om sandkassen og overordnet om problemstillingene. Imidlertid er det trolig potensial for å nå bedre ut til relevante miljøer med dypere faglig læring fra prosjektene.

På bakgrunn av dette foreslår vi følgende tiltak:

- ▶ Opparbeide mer innsikt i hva ulike delmålgrupper har behov for, for å kunne anvende innsiktene fra sandkassen. Dette kan gjøres for eksempel gjennom å teste sluttrapporter og annen kommunikasjon på brukere for å kunne justere innholdet ut fra målet med de ulike kommunikasjonstiltakene.
- ▶ Ha større krav til faglig dybde i sluttrapportene. Vurdere å lage rapporter på forskjellig faglig nivå for å nå flere målgrupper. Formål må være at utviklere av KI kan lese rapporten og anvende innsikten i eget arbeid.
- ▶ Utarbeide flere prosjekt-overgripende analyser og rapporter om faglige tema som dukker opp i mange KI-prosjekter.
- ▶ Opprette et register over faglige tema som går igjen i flere sandkasseprosjekter. Registret skal gjøre det enklere å anvende vurderingene og resultatene fra prosjektene.

Hvilke faglige gevinster har sandkassen gitt internt og eksternt?

Sandkassen har gitt gode til svært gode faglige gevinster for prosjektdeltakerne. Datatilsynet har tilbudt høy juridisk kompetanse, kombinert med en nyttig metodikk (sandkassemetodikken). Den kritiske sparringen deltakerne har fått gjennom sandkassen har vært verdifull og gitt prosjektdeltakerne nyttig kompetanse om egen teknologi, personvern og kommunikasjon til egne brukere om dette.

Basert på vår vurdering er det lite sannsynlig at prosjektdeltakerne kunne ha oppnådd de samme gevinstene på annen måte. Selv om prosjektene trolig kunne ha utført noen av de juridiske vurderingene med hjelp fra andre juridiske miljøer, representerer sandkassemetodikkens helhet fordeler som det er vanskelig å se at prosjektene kunne ha oppnådd andre steder. Dette skyldes kombinasjonen av å ha en kritisk sparringspartner med stor faglig tyngde og muligheten for å bli koblet med andre prosjekter i samme situasjon, noe som gir verdifull læring. Ved å delta i prosjektet tiltrekker virksomhetene seg ytterligere ekstern ekspertise. Deltakelsen gir også virksomhetene et insentiv og en forpliktelse til å gjennomføre en type prosjekt som mange av deltakerne oppfatter som risikabelt på grunn av juridiske gråsoner og mangel på etablert rettspraksis.

Hvordan oppfatter målgruppene effekten av arbeidet i sandkassen ut ifra egne behov?

Deltakende virksomheter oppfatter effekten av sandkassen som svært høy. Effekten for virksomheter som ikke har deltatt i sandkassen er mer utfordrende å måle. Intervjuene indikerer likevel at målgruppen oppfatter at den faglige effekten av tiltaket på den bredere målgruppen kunne vært høyere. Det kan likevel være mulig for sandkassen å gjøre endringer for å nå ut med et faglig budskap i større grad enn i dag.

På bakgrunn av dette foreslår vi følgende tiltak:

- ▶ I tillegg til å etablere dialog med teknologivirksomheter om hvordan disse kan ha effekt av sandkassen, kan sandkassen gjennomføre flere tyngre faglige innlegg og workshops direkte med utviklermiljøer, klynger eller aktører med sektorielt eller regionalt nettverk og oversikt.

Hvordan oppfatter Datatilsynet internt effekten av arbeidet i sandkassen?

Det kan generelt være en målkonflikt mellom måten sandkasser fungerer og eierorganisasjonen. Det knytter seg til at ansatte som skal levere på resultater i sine respektive avdelinger tas ut av «ordinær drift» for å arbeide i sandkassen uten at de fullt ut erstattes i avdelingen de er ansatt i. En slik utfordring er ikke like fremtredende i Datatilsynets sandkasse fordi det er bevilget egne ressurser til sandkassen, slik at sandkassens midler samlet kompenserer for ressursene de henter inn som prosjektledere. Det er likevel en utfordring for saksbehandlere som vanligvis gjennomfører tilsyn, å omstille seg til sandkassemetodikk og en ombudsmannsrolle.

På bakgrunn av dette foreslår vi at:

- ▶ Sandkassen bør vurdere å benytte faste og erfarne prosjektledere, med kunnskap om hvordan prosjekter som gjennomføres etter sandkassemetodikken bør ledes og styres.

1 Innledning

I dette kapittelet omtaler vi kort bakgrunnen for Datatilsynets regulatoriske sandkasse for kunstig intelligens og for denne evalueringen. Vi presenterer også spørsmålene evalueringen skal svare på og noen avgrensinger av evalueringen. Til sist gir vi en kort oversikt over innholdet i resten av rapporten.

1.1 Bakgrunn

I regjeringen Solbergs «Nasjonal strategi for kunstig intelligens»¹, var et av tiltakene å etablere en regulatorisk sandkasse for kunstig intelligens. Datatilsynets regulatoriske sandkasse (heretter «sandkassen») ble etablert høsten 2020, med en angitt varighet på to år. Finanseringen var tilleggsbevillinger over statsbudsjettet. 2021 var det første operative året for sandkassen.

Kunstig intelligens representerer store muligheter for offentlig sektor, næringslivet og befolkningen, men byr også på utfordringer når det kommer til bruk av personopplysninger og personvern. Sandkassen skal være et virkemiddel for å hjelpe virksomheter innen offentlig og privat sektor med å følge regelverket og utvikle personvernvennlige løsninger som bruker kunstig intelligens. Målet med sandkassen er å stimulere til innovasjon av etisk og ansvarlig kunstig intelligens fra et personvernperspektiv.

Høsten 2022 ble det i statsbudsjettet foreslått at sandkassen skulle tildeles midler for permanent drift, og med et noe utvidet fagområde. I budsjettproposisjonen for 2023 het det at det skal etableres «en permanent ordning med regulatorisk sandkasse for personvernvennlig innovasjon og digitalisering, som er et særskilt veiledningstiltak som tilbys av Datatilsynet. Den regulatoriske sandkassen er viktig for å identifisere teknologiske muligheter innenfor rammene av personvern-regelverket og derigjennom stimulere til personvernvennlig innovasjon og digitalisering.»²

Sandkassen har vært finansiert i fellesskap av Kommunal- og distriktsdepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Kunnskapsdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet og Samferdselsdepartementet.

Sandkassen er fortsatt i en tidlig fase. Datatilsynet har ønsket en ekstern evaluering av sandkassen, blant annet for å vurdere om arbeidet har den tiltenkte effekt opp mot de overordnede målsettingene for sandkassen, eksternt og internt. Hensikten har vært at resultatene fra evalueringene skal være med på å legge grunnlaget for å bygge en effektiv og robust sandkasse for fremtiden.

1.2 Evalueringsspørsmål

Datatilsynet har ønsket en rekke konkrete problemstillinger (evalueringsspørsmål) besvart gjennom evalueringen:

- ▶ Har Datatilsynets sandkasse jobbet hensiktsmessig mot ønskede tiltak definert av bevilgende departementer?
- ▶ Har Datatilsynet jobbet hensiktsmessig mot egne definerte mål?
- ▶ Hvilke faglige gevinster har sandkassen gitt internt og eksternt?
- ▶ Har Datatilsynet nådd de relevante målgruppene for tiltakene?

¹ Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2020): *Nasjonal strategi for kunstig intelligens. Strategi.*

² Prop. 1 S (2022 – 2023), Kommunal- og distriktsdepartementet

- ▶ Hvordan har kommunikasjonen til og dialogen med målgruppene fungert?
- ▶ Hvordan oppfatter målgruppene effekten av arbeidet i sandkassen ut ifra egne behov?
- ▶ Hvordan oppfatter Datatilsynet internt effekten av arbeidet i sandkassen?
- ▶ Hvilke eventuelle endringer bør gjøres i videre drift av sandkassen?

1.3 Avgrensinger

I evalueringen ser vi kun i begrenset grad på interne effekter i Datatilsynet som følge av sandkassen. Hvordan Sandkassen er organisert internt i Datatilsynet har heller ikke være en del av evalueringen.

I evalueringer av offentlige tiltak ser man ofte på ressursbruken og kostnadseffektiviteten knyttet til tiltaket. *Effektivitet* er et viktig evalueringskriterium som OECD³ bruker for å vurdere hvordan ressurser blir brukt i et offentlig tiltak eller prosjekt. Evaluering av effektivitet inkluderer økonomisk effektivitet, operasjonell effektivitet og tidsriktighet. I denne evalueringen ser vi ikke på kostnadseffektivitet eller andre forhold knyttet til effektivitet relatert til sandkassen. Ressursbruken knyttet til sandkassen er imidlertid omtalt i Datatilsynets årsrapport for 2022.⁴

1.4 Om innholdet i rapporten

I kapittel **Feil! Fant ikke referansekilden.** presenterer vi vår metodiske tilnærming og datainnsamlingen vi har gjennomført. I kapittel **Feil! Fant ikke referansekilden.** ser vi kort på bakgrunnen for opprettelsen av sandkassen og gir en oversikt over de ulike søknadsrundene og aktiviteter knyttet til sandkassen, herunder markedsføringsaktiviteter.

Vi har valgt å disponere hoveddelen av evalueringen i to kapitler, kapitlene 4 og 5. Her presenterer vi evalueringsspørsmålene, fakta og datamaterialet, og vurderer det opp mot de ulike evalueringsspørsmålene. Kapittel 4 tar for seg spørsmålene som dreier seg mest om innretningen av tiltaket, mens kapittel 5 tar for spørsmålene som dreier seg om effekter av det. I kapittel 6 oppsummerer vi evalueringen. Kapitlet har også anbefalinger om justeringer i sandkassen.

³ <https://www.oecd.org/dac/evaluation/daccriteriaforevaluatingdevelopmentassistance.htm>

⁴ <https://www.datatilsynet.no/om-datatilsynet/arsmeldinger/arsrapport-for-2022/>

2 Tilnærming og metode

I dette kapittelet beskriver vi vår faglige tilnærming og metoder, blant annet de samfunnsvitenskapelige metodene vi har brukt og datainnsamlingen.

2.1 Overordnet om tilnærming

Ut fra evalueringsspørsmålene opplistet i kapittel 1, er et hovedformål med evalueringen å gjennomføre en form for *effektevaluering*. Dette er en klassisk evalueringstype der formålet er å avdekke om et tiltak «virker», altså om det har de tiltenkte effektene. Med andre ord vil man undersøke om den gitte innsatsen, i dette tilfellet sandkassen, er årsaken til resultatene og effektene som oppnås og om disse er i tråd med målsetningene. Dette kalles gjerne tiltakets *addisjonalitet*, om tiltaket bidrar til realisering av effekter som ikke ville blitt realisert uten det. Datatilsynet har ønsket å evaluere om sandkassen har den tiltenkte effekten.

En evaluering av sandkassen kan også begrunnes i Reglement for økonomistyring i staten⁵. Økonomireglementet § 16 sier at alle virksomheter skal sørge for at det gjennomføres evalueringer for å få informasjon om effektivitet, måloppnåelse og resultater innenfor hele eller deler av virksomhetens ansvarsområde og aktiviteter. Frekvens og omfang av evalueringene skal bestemmes ut fra virksomhetens egenart, risiko og vesentlighet.

Hovedfokus i evalueringen er sandkassens effekt på eksterne sandkassedeltakere og andre som ikke har deltatt i ordningen, men som kan være interessert i læring fra sandkassen. Dette kan vi illustrere i en resultatkjede som vist i figur 1 under.

Figur 1 Resultatkjede for sandkassen

Figur 1 illustrerer hvordan sandkassen er etablert som et virkemiddel for å svare ut et behov for å stimulere til innovasjon av etisk og ansvarlig kunstig intelligens fra et personvernperspektiv. Det mer konkrete behovet sandkassen skal bidra til å dekke er gratis veiledning til utvalgte private og offentlige virksomheter gjennom innhenting og tildeling av prosjekter. Sandkassen skal også svare ut et behov for informasjonsarbeid og læring til virksomheter som ikke deltar i sandkassen. Det skal prioriteres ut fra et sett tildelingskriterier slik at et bredt spekter av aktører, fra små oppstartsbedrifter til større offentlige virksomheter blir representert.

⁵https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/fin/vedlegg/okstyring/reglement_for_ekonomistyring_i_statens.pdf

Sandkassen skal, gjennom rådgivning og informasjonsarbeid, bidra til ønskede resultater. Dette kan være brukereffekter som økt forståelse for regulatoriske krav knyttet til personvern ved bruk av kunstig intelligens hos prosjektdeltakere, og læringseffekter for virksomheter som ikke er en del av prosjektene.

2.2 Datainnsamlingen

Dataene som evalueringen er basert på er referater fra intervjuer med prosjektdeltakere, ekspertressurser, ansatte i Datatilsynet som jobber med sandkassen, i tillegg til dokumenter, nettsider mv. relatert til sandkassen.

2.2.1 Intervjuer

Vi har gjennomført intervjuer med ulike sentrale aktører, både med representanter fra prosjekter som har deltatt i sandkassen, ansatte i Datatilsynet knyttet til sandkassen, ansatte i andre sandkasser i Norge og personer med god kjennskap til fagfeltet kunstig intelligens.

De fleste intervjuene vi har hatt har vært semistrukturerte dybdeintervjuer, der vi har hatt samtaler med informantene med utgangspunkt i tilpassede intervjuguides. I intervjuguidene har temaene i hovedsak vært fastlagt på forhånd, men det har også vært mulig å gå dypere inn i tema og problemstillinger som har dukket opp i løpet av intervjuet. I vedlegg A er intervjuguiden som ble brukt i intervjuene av prosjektdeltakere og de eksterne ekspertene.

Til sammen har vi gjennomført 25 intervjuer eller samtaler. Tabell 1 under gir oversikt over de ulike kategoriene av informanter og antallet intervjuer/samtaler.

Tabell 1 Aktører/informanter vi har intervjuet og antallet intervjuer

Aktører/informanter	Antall intervjuer/samtaler
Ansatte og ledere i Datatilsynet	2
Deltakere i prosjekter i sandkassen	6
Eksterne eksperter, representanter fra virksomheter mv.	13
Representanter fra bevilgende departementer	4 ⁶
Sum	25

2.2.2 Dokumentgjennomgang

Vi har gått gjennom diverse prosjektdokumentasjon, nettsider, rapporter, podkast-episoder mv. relevant for sandkassen. Dette har vært en forutsetning for å kunne belyse flere problemstillinger i tilstrekkelig grad, for eksempel bakgrunnen for tiltaket, hvordan det er implementert, hvordan det jobbes i sandkassen og vurderinger knyttet til den utadrettede aktiviteten (kommunikasjonsaktivitetene). Gjennom rapporten refereres det løpende til dokumenter, nettsider og øvrige kilder i fotnoter.

⁶Tre av disse informantene svarte på et sett spørsmål pr. e-post

3 Om sandkassen

I dette kapittelet ser vi nærmere på bakgrunnen for opprettelsen av sandkassen, rammeverket for ordningen, søknadsrundene som har vært hittil og aktivitetene som har vært gjennomført i regi av tiltaket. Gjennomgangen skal blant annet gi et grunnlag for vurderingene i de påfølgende kapitlene.

3.1 Bakgrunnen for opprettelsen av sandkassen

Regjeringen Solberg varslet i sin «Nasjonal strategi for kunstig intelligens» at den ville etablere en regulatorisk sandkasse for personvern under Datatilsynets myndighetsområde. I strategien ble det vist til at tiltaket skulle oppfylle flere formål:

- ▶ Virksomhetene kan få økt forståelse av de regulatoriske kravene som stilles på personvernområdet, og korte ned tiden fra utvikling og testing til faktisk utrulling av KI-løsninger i markedet. Løsninger som settes i drift etter å ha vært utviklet i sandkassen vil kunne fungere som foregangseksempler, og være til hjelp for andre virksomheter som ønsker å utvikle tilsvarende løsninger.
- ▶ Myndighetene kan få økt forståelse av nye teknologiske løsninger og lettere identifisere potensielle risikoer og problemstillinger på et tidlig stadium, slik at man eventuelt kan utarbeide veiledningsmateriale og avklare hvordan regelverket skal brukes.
- ▶ Myndighetene og bransjene kan identifisere sektorer hvor det er behov for egne bransjenormer.
- ▶ Enkeltindividet og samfunnet som helhet vil tjene på at utvikling av nye og innovative løsninger foregår innenfor ansvarlige rammer.

3.2 Hva er en regulatorisk sandkasse?

«Nasjonal strategi for kunstig intelligens» pekte på at regulatoriske sandkasser først og fremst er et virkemiddel for å fremme ansvarlig innovasjon. Regulatoriske sandkasser skal gi virksomheter mulighet til å prøve ut nye teknologier og/eller forretningsmodeller innenfor gitte rammer.

Konseptet regulatoriske sandkasser hadde sin opprinnelse i finanssektoren. Tilsynsmyndigheter i flere land har gitt bedrifter mulighet til å teste ut teknologier, produkter og tjenester på et begrenset antall kunder og i en begrenset tidsperiode, under tett oppfølging.

I Meld. St. 30 (2019–2020) *En innovativ offentlig sektor*⁷ ble regulatoriske sandkasser trukket fram som en god metode for utprøving av ny teknologi, lovreguleringer og forretningsmodeller. Generelt kan sandkasser gi virksomhetene få økt forståelse for kravene som stilles i lovgivningen, og myndighetene kan få økt forståelse for nye teknologiske løsninger. Det tette samarbeidet mellom aktører og myndigheter i sandkassen vil bidra til at risiko og problemstillinger lettere vil kunne identifiseres og løsninger skisseres.

⁷ Kommunal- og moderniseringsdepartementet (2020). Meld. St. 30 (2019–2020) *En innovativ offentlig sektor — Kultur, ledelse og kompetanse*

I tillegg til Datatilsynets regulatoriske sandkasse for kunstig intelligens, er det i Norge opprettet to andre sandkasser i regi av statlig forvaltning: Arkivverkets regulatoriske sandkasse for arkiv, data og offentlighet⁸, og Finanstilsynets regulatoriske sandkasse for fintech⁹.

Regulatorisk sandkasse hos britiske Information Commissioner's Office (ICO)

«The Regulatory Sandbox» er en tjeneste utviklet av det britiske datatilsynet, ICO, for å støtte organisasjoner som utvikler produkter og tjenester som bruker persondata på innovative og trygge måter. Sandkassen tilbyr en gratis tjeneste for virksomheter av ulike typer og størrelser i en rekke sektorer. ICO nåværende fokusområder er:

- ▶ nye teknologier
- ▶ biometri
- ▶ eksepsjonelle innovasjoner

ICO trekke frem flere fordeler for virksomhetene som deltar i sandkassen, for eksempel:

- ▶ tilgang til ICOs ekspertise og støtte
- ▶ økt tillit til at det ferdige produktet eller tjenesten overholder personvernreglene
- ▶ en bedre forståelse av personvern-rammene og hvordan de påvirker virksomheten
- ▶ å bli sett på som ansvarlig og proaktiv i tilnærmingen til personvern, av kunder, andre organisasjoner og ICO, noe som fører til økt tillit fra forbrukerne
- ▶ muligheten til å påvirke fremtidige ICO-retningslinjer
- ▶ bidra til utviklingen av produkter og tjenester som kan vise seg å være verdifulle for allmennheten

3.3 Om rammeverket

Datatilsynet har utarbeidet et rammeverk for sin sandkasse.¹⁰ Der går de gjennom målsettinger, regelverk, krav og annen relevant informasjon for de som ønsker å delta i sandkassen. Nedenfor gjengir vi hovedpunkter fra dette rammeverket.

I rammeverket blir det vist til at sandkassen skal tilby gratis veiledning til utvalgte private og offentlige virksomheter, av forskjellige typer og størrelser, og på tvers av ulike sektorer. Det blir også vist til at Datatilsynet ønsker at sandkassen skal representere et bredt spekter av aktører, fra små oppstartsbedrifter, til større offentlige virksomheter.

Sandkassen tar utgangspunkt i definisjonen av kunstig intelligens brukt i Nasjonal strategi for kunstig intelligens:

Kunstig intelligente systemer utfører handlinger, fysisk eller digitalt, basert på tolkning og behandling av strukturerte eller ustrukturerte data, i den hensikt å oppnå et gitt mål. Enkelte KI-systemer kan også tilpasse seg gjennom å analysere og ta hensyn til hvordan tidligere handlinger har påvirket omgivelsene.

⁸ <https://www.arkivverket.no/arkivutvikling/innebygd-arkivering/regulatorisk-sandkasse>

⁹ <https://www.finanstilsynet.no/tema/fintech/>

¹⁰ <https://www.datatilsynet.no/regelverk-og-verktoy/sandkasse-for-kunstig-intelligens/rammeverk-for-den-regulatoriske-sandkassen/>

Overordnet målsetting

Den overordnede målsettingen med sandkassen er ifølge rammeverket å stimulere til utvikling og bruk av etisk og ansvarlig kunstig intelligens, fra et personvernperspektiv. Målet er at sandkassen skal ha positive gevinster for virksomheter, Datatilsynet, enkeltpersoner og samfunnet som helhet:

- ▶ **For virksomheter** skal den regulatoriske sandkassen bidra til å øke deres forståelse for de regulatoriske kravene, og hvordan KI-baserte produkter og tjenester kan ivareta kravene i personvernregelverket i praksis. Eksempler og erfaringer fra sandkassen skal kommuniseres for å komme andre virksomheter enn de som deltar til gode.
- ▶ **For Datatilsynet** skal den regulatoriske sandkassen bidra til å øke vår forståelse for og kunnskap om bruk av kunstig intelligens i praksis. Denne kompetansen skal brukes til å styrke tilsynets veiledning, saksbehandling, tilsynsmetodikk og innspill til regelverk- og politikkutvikling innen KI og personvern.
- ▶ **Enkeltpersoner og samfunnet** som helhet vil tjene på at utvikling og bruk av KI-baserte løsninger foregår innenfor en ramme som sikrer ansvarlighet og etterrettelighet og som ivaretar hensynet til enkeltmenneskets grunnleggende rettigheter. Dette legger grunnlaget for utvikling av tjenester som ivaretar kunders og innbyggers tillit.

I vurderingen av når kunstig intelligens er ansvarlig, tar sandkassen utgangspunkt i tre hovedprinsipper for ansvarlig kunstig intelligens:

1. Lovlig - overholde alle gjeldende lover og bestemmelser.
2. Etisk - overholde etiske prinsipper og verdier
3. Sikker - fra både et teknisk og et samfunnsmessig perspektiv

Disse tre prinsippene er nærmere forklart i rammeverket.¹¹

Regelverket

Personopplysningsloven med personvernforordningen er det rettslige utgangspunktet for arbeidet i sandkassen. Også andre personvernregelverk som Datatilsynet fører tilsyn med kan de gi råd om i den regulatoriske sandkassen. Dette gjelder blant annet politiregisterloven, helseregisterloven, helseforskningsloven og pasientjournalloven. Datatilsynet skriver at de ved behov kan samarbeide med andre myndigheter for å gi råd om tilgrensende regelverk.

Tilsynet kan ikke gi dispensasjon fra regelverket i sandkassen. I rammeverket vises det til at i perioden organisasjonene deltar i sandkassen, har Datatilsynet ikke intensjon om å iverksette korrigerende tiltak.

Aktivitetene i sandkassen

Prosjektdeltakerne skal få råd og veiledning fra et tverrfaglig team i Datatilsynet for å bidra til at tjenesten eller produktet etterlever regelverket og ivaretar personvernet på en god måte. Sandkassen er åpen for alle typer tema som belyser bruk av personopplysninger innenfor kunstig intelligens.

Rammeverket viser til at varigheten på oppholdet i sandkassen kan variere fra prosjekt til prosjekt, men i utgangspunktet ser man for seg at prosjekter deltar i sandkassen i en periode på tre til seks måneder.

¹¹ <https://www.datatilsynet.no/regelverk-og-verktoy/sandkasse-for-kunstig-intelligens/rammeverk-for-den-regulatoriske-sandkassen/>

Hver enkelt aktør vil i samarbeid med Datatilsynet utarbeide en individuell prosjektplan, som beskriver hvilke behov det er for veiledning og hvordan veiledningen skal forberedes og gjennomføres. En ser for seg at det gjennomføres 3-5 workshops i denne perioden, med utgangspunkt i en dialogbasert veiledningsmodell.

Datatilsynet skriver i rammeverket at bistanden vil skreddersys til det enkelte prosjektets behov, både når det gjelder omfang og aktiviteter. Eksempler på andre typer aktiviteter som kan tilbys i sandkassen er for eksempel hjelpe med gjennomføring av personvernkonsekvensvurderinger (DPIA), bidra til å identifisere personvernutfordringer, gi innspill til aktuelle tekniske og juridiske løsninger på personvernutfordringene, tilby en arena for kompetanseoverføring og nettverksbygging og dele erfaringene fra sandkassen underveis og i en sluttrapport.

Hva bidrar Datatilsynet med?

Ansatte i Datatilsynet veileder sandkassedeltakere. Prosjektgruppen i Datatilsynet består av jurister, teknologer, samfunnsvitere og kommunikasjonsmedarbeidere, avhengig av behovene til hver enkelt deltaker. Sandkassen er ikke en godkjenningsordning, men heller et dialogbasert veiledningstilbud. Tilsynet har ikke anledning til å tilby en testplattform eller teknisk infrastruktur. Datatilsynet står også som hovedansvarlig for utarbeidelse av en sluttrapport fra prosjektet.

Hvilke temaer ønsker Datatilsynet å belyse?

Datatilsynet skriver i sitt rammeverk at de er spesielt opptatt av å velge tematikk som kan være relevant for flere. Det er spesielt interessant å belyse problematikk hvor det er reell usikkerhet på hvordan regelverket skal tolkes og praktiseres. Type tematikk som sandkassen kan ta opp er for eksempel:

- ▶ innovativ bruk av personopplysninger ved hjelp av teknologi som kombinerer kunstig intelligens med for eksempel biometri, tingenes internett, bærbar teknologi eller skybaserte produkter.
- ▶ bygge gode brukeropplevelser og tillit ved å sikre gjennomsiktighet og forklarbarhet.
- ▶ hvordan unngå diskriminering eller bias.

Opptakriteriene

Datatilsynet har satt noen overordnede krav til de som skal kunne delta i sandkassen. I tillegg vil utvelgelsen skje på bakgrunn av om tematikken er relevant for flere og for å inkludere et bredt utvalg aktører. Prosjekter som deltar i sandkassen, må:

1. benytte seg av kunstig intelligens eller på annen måte berøre kunstig intelligens.
Både prosjekter som utvikler KI og benytter seg av ferdigutviklede løsninger basert på KI er relevante for sandkassen.
2. ha nytte for enkeltindividet eller samfunnet.
3. kunne ha godt utbytte av deltakelse i sandkassen.
4. være underlagt det norske Datatilsynet som kompetent tilsynsmyndighet.

I rammeverket skriver Datatilsynet at de i utvelgelse av prosjekter også vil legge vekt på om prosjektet belyser relevante problemstillinger, eller benytter teknologi og personopplysninger som kan være til nytte for andre aktører. Datatilsynet skriver også at de ønsker å inkludere et bredt utvalg deltakere fra både privat og offentlig sektor, og både store og små virksomheter.

Kommunikasjon

I rammeverket peker Datatilsynet at det legger vekt på å velge ut prosjekter hvor kunnskapen tilsynet opparbeider seg gjennom samarbeidet med virksomheter i sandkassen, skal munne ut i generelt informasjon- og veiledningsarbeid som kommer flere til gode.

3.4 Opptakskomiteen og utvelgelsen av prosjekter

Utvelgelsen av prosjektene baseres på konkrete søknadskriterier. Prosjektene må blant annet involvere kunstig intelligens. Videre må de ha konkrete personvernproblemstillinger det ønskes hjelp til for å muliggjøre en tjeneste.

Sandkassens opptakskomite består en intern, tverrfaglig gruppe som gjennomfører samtaler med samtlige søkere. En ekstern referansegruppe med medlemmer fra Innovasjon Norge, Norsk Regnesentral, Likestillings- og diskrimineringsombudet og Tekna bistår med å vurdere samfunnsnyttene i prosjektene. Den endelige utvelgelsen av prosjektene som blir tatt opp i sandkassen gjøres av styringsgruppen, som består av ledelsen i tilsynet.

3.5 Søknader og gjennomførte prosjekter i de fire utlysningene som har vært hittil

Sandkassen har hittil hatt fire søknadsrunder. Tabell 2 nedenfor viser søknadsfrist for de fire søknadsrundene, antall søknader i rundene, og fordelingen mellom søknader fra henholdsvis privat og offentlig sektor.

Tabell 2 Søknadsfrist, antall søknader i rundene, og antall søknader fra henholdsvis privat og offentlig sektor.
Kilde: Datatilsynet

Søknadsrunde	Frist	Antall søknader	Antall søkere privat sektor	Antall søkere offentlig sektor	Antall prosjekter tatt opp
1	15.01.2021	25	14	11	4
2	15.09.2021	21	15	6	4
3	25.03.2022	11	8	3	3
4	01.02.2023	6	4	2	2

Datatilsynet har laget artikler/pressemeldinger for hver søknadsrunde, som omtaler blant annet antallet søknader mv.¹²

I 2021 var det til sammen to søknadsrunder. Den første hadde søknadsfrist i januar og den andre i september. Til sammen fikk Datatilsynet inn 46 søknader som representerte et bredt utvalg sektorer og personvernproblemstillinger knyttet til kunstig intelligens.

I 2022 var det én søknadsrunde, med søknadsfrist i mars. Det kom inn 11 søknader.

I 2023 har det hittil vært en søknadsrunde, med søknadsfrist 1. februar. Datatilsynet mottok seks søknader i denne søknadsrunden.

Temaer som har gått igjen i søknadene har vært åpenhet, rettferdighet, skjevhet, dataminimering, anonymisering og behandlingsgrunnlag.

Av tabellen ser vi at i alle de fire søknadsrundene har det vært flere søknader fra privat sektor enn fra offentlig sektor. Til sammen har det vært 41 søknader fra privat sektor i de fire rundene, mens det har vært til sammen 22 søknader fra offentlig sektor.

Det har en nedadgående trend i antallet søknader. I 2021 var det til sammen 46 søknader, mens det var 11 søknader i 2022.

¹² Pressemeldingene for de ulike søknadsrundene er tilgjengelig her: 1. runde: <https://www.datatilsynet.no/aktuelt/aktuelle-nyheter-2021/25-sokarar-til-sandkassa/>; 2. runde: <https://www.datatilsynet.no/aktuelt/aktuelle-nyheter-2021/over-20-soknader-til-sandkassa-2.0/>; 3. runde: <https://www.datatilsynet.no/aktuelt/aktuelle-nyheter-2022/11-sokte-pa-tredje-runde/> og 4. runde: <https://www.datatilsynet.no/aktuelt/aktuelle-nyheter-2023/seks-sokte-pa-sandkassa/>

I sin årsrapport for 2022 skriver Datatilsynet om opptaksrunden i mars 2022: «Det kom inn 11 søknader hvorav 8 var fra privat sektor og tre fra offentlig sektor. Det var en nedgang i antallet søknader fra tidligere runder. Vi tror nedgangen kan komme av at vi gikk mindre bredt ut med informasjon denne gangen, og at vi var spissere i presiseringen av hvilke prosjekter vi ønsker å ha med i sandkassen.»

I søknadsrunden med frist 1. februar 2023 var det seks søknader. Datatilsynet forklarer det forholdsvis lave søknadstallet i denne runden med at sandkassen blant annet ikke har markedsført like aktivt inn mot søknadsfristen som i tidligere runder.¹³

Etter det vi har fått opplyst fra Datatilsynet, dreide en rekke av søknadene i de første par søknadsrunde seg om behandlingsgrunnlaget¹⁴ for personopplysningene som var/er tenkt brukt i prosjektene, og mindre om tema Datatilsynet ønsker å belyse gjennom sandkassen. Det har derfor antagelig også vært en del misforståelser omkring hva en regulatorisk sandkasse er.

Vi vurderer også at nedgangen i antallet søknader kan skyldes mindre markedsføring av ordningen. Videre anser vi at det ikke nødvendigvis er et problem at det kommer færre søknader, dersom prosjektene har spissede problemstillinger og god overføringsverdi til andre prosjekter. Imidlertid vil vi påpeke at betydelig færre antall prosjekter kan gjøre det mer krevende for Datatilsynet å oppnå målsetningen om at sandkassen skal representere et bredt spekter av aktører, fra små oppstartsbedrifter til større offentlige virksomheter.

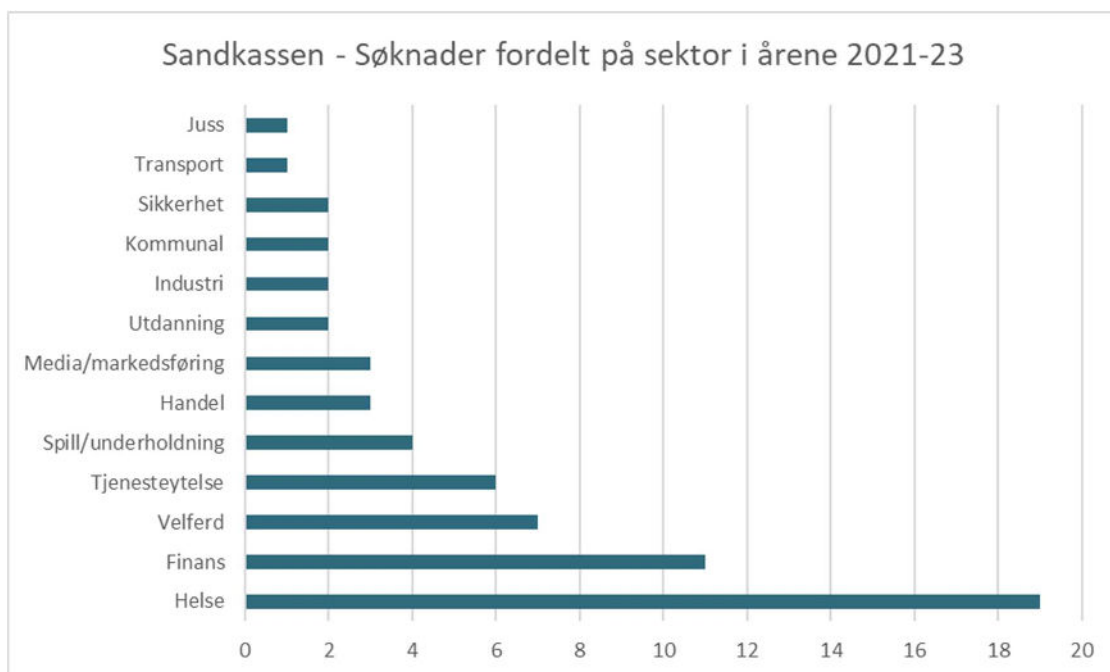
3.5.1 Hvordan har fordelingen av søknader vært på sektor?

Figur 2 nedenfor viser fordelingen på sektorområder av samlet antall søknader i de fire søknadsrundene. Fordelingen i figuren er basert på Datatilsynets egen fordeling/kategorisering av søknadene.

Av figuren ser vi at det har vært flest søknader knyttet til helsesektoren, med totalt 19 søknader i de fire søknadsrundene. Nest mest har det vært fra finanssektoren, med 11 søknader, mens det har vært syv søknader knyttet til velferd. Sistnevnte område omfatter NAV, som har hatt flere søknader hos sandkassen.

¹³ <https://www.datatilsynet.no/aktuelt/aktuelle-nyheter-2023/seks-sokte-pa-sandkassa/>

¹⁴ All behandling av personopplysninger må ha et rettslig grunnlag for å være lov. Virksomheten må derfor ha identifisert om det finnes et behandlingsgrunnlag før opplysningene hentes inn. Hvis ikke det finnes, er bruken av personopplysningene ulovlig. Her finner du en gjennomgang av de ulike behandlingsgrunnlagene og når de gjelder. Les mer om behandlingsgrunnlag her: <https://www.datatilsynet.no/rettigheter-og-plikter/virksomhetenes-plikter/behandlingsgrunnlag/veileder-om-behandlingsgrunnlag/>

Figur 2 Søknader fordelt på sektor samlet for de fire søknadsrundene i årene 2021–23

Ut fra vår vurdering, er det ikke uventet at det har kommet flest søknader som gjelder helse-sektoren. Kunstig intelligens kan være særlig nyttig innenfor helsesektoren. Helsevesenet i Norge har tilgang til store mengder helseinformasjon, inkludert personopplysninger om pasienter, som kan brukes til å trene KI-modeller som kan forbedre diagnostikk, behandling og forebygging av sykdommer. Også finansbransjen har tilgang til store mengder personopplysninger om kunder, som kan brukes til å trene KI-modeller til for eksempel å forbedre kredittvurderinger, risikohåndtering og avdekke hvitvaskingsaktivitet.

3.5.2 Gjennomførte og påbegynte sandkasseprosjekter

Pr. april 2023 har ti prosjekter være gjennomført. Etter søknadsrunden med frist februar 2023 er to nye prosjekter påbegynt.

Første runde hadde oppstart i slutten av mars 2021 og bestod av fire prosjekter:

- ▶ **Age Labs** kombinerer maskinlæring og biobanker, og ser på epigenetikken, altså hvordan genene blir slått av og på. Med maskinlæring finner de signaler på sykdom, og målet er å oppdage diagnoser tidligere. I dette prosjektet så man på hvilke muligheter det er for å bruke KI til dette formålet. Det ble vurdert hvordan anonymisering kan legge til rette for bruk av personopplysninger til å avdekke aldersrelatert sykdom.
- ▶ **Secure Practice** jobber med informasjonssikkerhet. De ønsker å utvikle en tjeneste som profilerer ansatte med tanke på hvilken cybersikkerhetsrisiko de utgjør for virksomhetene. Formålet er å kunne følge opp med tilpasset sikkerhetsopplæring basert på hvilke profil-kategorier de ansatte havner i.
- ▶ **NAV** ønsker å bruke maskinlæring til å forutse hvilke sykmeldte brukere som vil ha behov for oppfølging to måneder frem i tid. Dette skal hjelpe veilederne med å gjøre mer treffsikre vurderinger, som igjen skal spare NAV, arbeidsgivere og de sykmeldte for unødvendige møter. Målet med dette sandkasseprosjektet var å avklare lovligheten ved bruk av kunstig intelligens i denne sammenhengen, og utforske hvordan profileringen av sykmeldte kan gjøres på en rettferdig og åpen måte.

- ▶ **ATV**, som er en forkortelse for «Aktivitetsdata for vurdering og tilpassing», er et forsknings- og utviklingsprosjekt som tar for seg bruk av digital læringsanalyse i skolen. Prosjektet skal utforske muligheter og utfordringer ved å benytte læringsanalyse og kunstig intelligens for å analysere elevers aktivitetsdata fra ulike digitale læremidler. Gjennom deltakelse i sandkassen ønsket AVT-prosjektet å utforske de rettslige rammene, i tillegg til rammene for ansvarlighet og etikk, for bruk av læringsanalyse i skolen.

Andre runde hadde oppstart i november 2021 og hadde med følgende fire deltagere/prosjekter:

- ▶ **Finterai** er en norsk bedrift. Bankene er pålagt å gjøre sitt for å forhindre hvitvasking og terrorfinansiering, men sliter med å gjøre det på en effektiv måte. Kjernen i problemet er at hver enkelt bank har «for få» kriminelle transaksjoner til å kunne gi gode nok indikasjoner på hva som faktisk skiller en mistenkelig transaksjon fra mengden. Resultatet er at bankenes elektroniske overvåkningssystemer flagger altfor mange transaksjoner (falske positive), som så utløser et påfølgende tid- og kostnadskrevende, manuelt etterforskningsarbeid. Problemet kan kanskje løses ved å bygge systemer på basis av mer data enn det som foreligger i dag. Utfordringen er at banker ikke kan dele de nødvendige dataene seg imellom, siden transaksjoner inneholder personopplysninger.
- ▶ **Simplifai og NVE**. Overgangen fra analog til digital postgang har utfordret de gamle systemene for journalføring og arkivering av post og viktige dokumenter. I sandkassen har Simplifai og Datatilsynet sett på om personvernreglene åpner for at offentlige aktører kan ta i bruk en maskinlæringsløsning for å journalføre og arkivere e-post. Og sammen med NVE har de utforsket hvordan offentlige aktører kan gjøre informerte valg når de skal kjøpe intelligente løsninger, som for eksempel DAM.
- ▶ **Helse Bergen HF** ønsker å benytte KI for å etablere et automatisert varslingssystem for pasienter med høy sannsynlighet for reinnleggelse. Varslingssystemet skal hjelpe behandlere med å identifisere pasienter som trenger ekstra oppfølging for å unngå å bli lagt inn på sykehus igjen etter kort tid. Målet med sandkasseprosjektet var å avklare lovligheten ved slik bruk av KI, og å utforske hvordan pasientenes rettigheter kan ivaretas.

Tredje runde hadde oppstart mars 2022. Følgende deltagere og prosjekter var med:

- ▶ **Ahus**. Målet med dette sandkasseprosjektet har vært å utforske begrepene «rettferdighet» og «algoritmeskjevheter» i et konkret helseprosjekt, EKG AI. Ahus er i gang med å utvikle en algoritme for å predikere sannsynligheten for hjertesvikt hos pasienter. På sikt skal den brukes som et beslutningsstøtteverktøy for helsepersonell for en forbedret og mer effektiv behandling og oppfølging av pasienter. I sandkasseprosjektet har man diskutert mulighetene for at det eksisterer skjevheter i EKG AI, og konkretisert forslag til tiltak for å forhindre diskriminering.
- ▶ **Ruter** har deltatt i Datatilsynets sandkasse i forbindelse med at de planlegger å bruke KI i sin app. I sandkasseprosjektet har man diskutert hvordan de kan være åpne om behandlingen av personopplysninger som vil skje i denne løsningen, blant annet om formålene. En spesielt interessant problemstilling er knyttet til hvor tydelig man må avgrense formålene med behandlingen på forhånd, all den tid en styrke ved KI er at man kan oppdage nye sammenhenger og muligheter.
- ▶ **Doorkeeper** har som mål å styrke personvernet i moderne kameraovervåkningssystemer. De ønsker å oppnå dette ved å bruke intelligent videoanalyse til å sladde identifiserende opplysninger – som ansikter og menneskeformer – i videostrømmen. Videre vil de sørge for at færre opptak blir lagret sammenlignet med mer tradisjonelle overvåkningssystemer. Hensikten med dette sandkasseprosjektet har vært å undersøke noen av de mest aktuelle regulatoriske utfordringene som oppstår ved bruk av intelligent videoanalyse.

I runden som startet opp fra mars 2023 er to prosjekter med:

- ▶ **PrevBOT** er et samarbeid mellom Politihøgskolen og Universitetet i Agder. Det er et konsept for et verktøy for patruljering på åpne sosiale medier, med formål å forebygge seksuelle overgrep mot barn. Den KI-baserte boten skal kunne kartlegge atferd som indikerer risiko for seksuelle overgrep, og den skal kunne peke ut sosiale arenaer det er verdt å følge ekstra med på. Den skal kunne identifisere grooming-samtaler via analyse av språk, og den skal kunne predikere alder og kjønn på de involverte.
- ▶ **Mobai** er en oppstartsbedrift som ønsker å utvikle personvernvennlig ansiktsgjenkjenning. Datatilsynsmyndigheter mener ansiktsgjenkjenning – og særlig ansiktsgjenkjenning i kombinasjon med kunstig intelligent analyse – er et krevende og utfordrende tema med høy risiko.

3.6 Utadrettede aktiviteter

Vi har fått oversendt informasjon om gjennomførte utadrettede aktiviteter (markedsførings- og kommunikasjonsaktiviteter) knyttet til sandkassen, for eksempel nyhetsbrev, podkaster, seminarer og sluttrapporter fra prosjektene. Vedlegg B gir oversikt over utadrettede aktiviteter i perioden oktober 2020 – mars 2023. Nedenfor gir vi en oppsummering av aktiviteter og tiltak knyttet til markedsføring og kommunikasjon.

Sandkassesiden. Datatilsynet er laget egne temasider for innhold om sandkassen. Her er det samlet nyheter, informasjon om rammeverket, tips, søknadsskjema, sluttrapportene og annet relevant stoff. Sandkassen har i tillegg en engelskspråklig side og publiserer også ferdige rapporter oversatt til engelsk.

Sluttrapportene. Datatilsynet utarbeider sluttrapporter for prosjektene som har vært gjennom sandkassen.

SandKasten. Tilsynet har kommet med en egen podkast-serie om sandkassen, SandKasten. Der gis det innsikt fra de ulike sandkasseprosjektene. I tillegg har det vært en del andre episoder på Datatilsynets Personvernpodden som har omhandlet sandkassen. Pr. april 2023 har sandkassen til sammen hatt 14 podkaster-episoder på Personvernpodden¹⁵, herunder åtte episoder av SandKasten. Datatilsynet omtaler podkasten slik i sin årsrapport for 2021: «*Podkasten vår er, på samme måte som Personvernbloggen, en kanal hvor vi kan ta opp andre temaer og reise andre typer problemstillinger enn vi gjør i mye annen ekstern kommunikasjon og i den ordinære forvaltningen for øvrig. Podkasten skal engasjere både nye og eksisterende målgrupper, og bidra til å øke bevisstheten og refleksjoner rundt personvern i befolkningen.*»¹⁶

Nettsaker på datatilsynet.no. Til sammen har det i perioden oktober 2020 til mars 2021 vært 31 nettsaker på datatilsynet.no som har omhandlet sandkassen, under «Aktuelt»¹⁷

Nyhetsbrev. Pr. mars 2023 har det vært 22 sandkassebrev. I nyhetsbrevene får man invitasjoner og informasjon om søknadsfrister, møter, webinarer og arrangement som er relevant for alle som er opptatt av ny, ansvarlig kunstig intelligens. Antallet mottakere av nyhetsbrevet fra sandkassen har økt fra 115 i august 2021, til 591 ved nyhetsbrevet 24. mars 2023.

Arrangementer. Datatilsynet har arrangert og deltatt på en rekke arrangementer der sandkassen har vært tema. Oversikten i vedlegg B viser 17 arrangementer, men denne oversikten er antagelig ikke fullstendig.

¹⁵ <https://www.datatilsynet.no/regelverk-og-verktoy/personvernpodden/>

¹⁶ <https://www.datatilsynet.no/om-datatilsynet/arsmeldinger/arsrapport-for-2021/>

¹⁷ <https://www.datatilsynet.no/aktuelt/>

Eksterne oppslag. Sandkassen har hatt en rekke oppslag i media. Det har både vært kronikker og andre innlegg fra ansatte i Datatilsynet, men også saker som har hatt utspring i pressemeldinger fra Datatilsynet.

Vedlegg B gir oversikt over utadrettet aktivitet. Tallene for arrangement og eksterne oppslag er antagelig ikke dekkende, men de gir indikasjoner på aktivitetsnivået i perioden.

Åpenhetsrapporten. I januar 2023 publiserte Datatilsynet en erfaringsrapport om hvordan du bør informere om bruk av kunstig intelligens. Rapporten tar for seg de mest sentrale lovkravene knyttet til åpenhet ved bruk av kunstig intelligens, og presenterer tre relevante prosjekter fra Datatilsynets regulatoriske sandkasse. Det formidles også en huskeliste for åpenhet i kunstig intelligens. I nyhetssaken om rapporten skriver Datatilsynet:

Åpenhetsrapporten er den første fra sandkassen, utover sluttrapporter fra enkeltprosjektene. De første to årene har handlet om å bygge opp en case-base, samtidig som vi har bygget opp intern kompetanse på feltet og metoden. Når vi ved årsskiftet avslutter vårt tiende prosjekt, har vi masse generert læring å spre. Det vil bli lagt mer vekt på å få denne kunnskapen ut til de som trenger den.¹⁸

Det har også vært andre utadrettede aktiviteter i perioden etter oppstarten i 2021.

Datatilsynet har for eksempel et samarbeid med Digital Norway, hvor de i fellesskap har utviklet et e-læringsopplegg om behandlingsgrunnlag. Man har sett at dette har vært et tema som har gått igjen i søknadene til sandkassen.

Det har vært arrangert koordineringsmøter med Arkivverket og Finanstilsynet som har sandkasser i sine sektorer. Datatilsynet holder også i et europeisk nettverk for sandkasser der ICO i Storbritannia og CNIL fra Frankrike deltar.

Videre har Datatilsynet hatt møter med myndigheter i flere land som er interessert i å høre om erfaringene med den norske sandkassen.

3.7 Sandkassa gjøres permanent

I tildelingsbrev til Datatilsynet 2023 stilles midler til rådighet for drift av en permanent ordning med regulatorisk sandkasse for personvernvennlig innovasjon og digitalisering. Mandatet til sandkassen utvides med dette til å gjelde veiledning i utvikling av innovative og personvernvennlige teknologiske løsninger, og ikke kun løsninger som omfatter kunstig intelligens:

Regulatorisk sandkasse for personvernvennlig innovasjon og digitalisering

Personvernregelverket er komplisert, og mange finner det utfordrende å etterleve. Regelbrudd kan sanksjoneres strengt. Mange er tilbakeholdne med å utnytte det potensielle handlingsrommet i personvernforordningen og personopplysningsloven i frykt for å overtre reglene og bli møtt med strenge sanksjoner. Dette kan hemme utvikling av nye tjenester som bruker personopplysninger. For å legge til rette for utvikling av innovative løsninger som bruker personopplysninger på en trygg og lovlig måte, stilles midler til rådighet for Datatilsynet for drift av en permanent ordning med regulatorisk sandkasse for personvernvennlig innovasjon og digitalisering. I sandkassen kan offentlige og private virksomheter få veiledning i utvikling av innovative og personvernvennlige teknologiske løsninger.¹⁹

¹⁸ <https://www.datatilsynet.no/aktuelt/aktuelle-nyheter-2022/hva-skal-du-si-om-bruk-av-ki/>

¹⁹ Kommunal- og distriktsdepartementet (2023). Tildelingsbrev 2023 og revidert Hovedinstruks – Datatilsynet. 6. januar 2023. Punkt 3.1.

4 Innretningen av sandkassen - funn og vurderinger

Dette kapittelet handler om hvordan man har innrettet sandkassen og om måten man jobber i den understøtter målene med ordningen. Dette omfatter hvorvidt implementeringen av sandkassen er i tråd med forventningene fra bevilgende departementer. Vi ser også på om Datatilsynet har jobbet hensiktsmessig mot egne definerte mål for tiltaket.

I kapittel 3 så vi på bakgrunnen for sandkassen, målene for ordningen, det øvrige rammeverket for den og hvordan sandkassen er gjennomført. I dette kapittelet se vi nærmere på hvordan sandkassen er implementert, og om gjennomføringen støtter opp om målene med den. De to evalueringsspørsmålene vi ser på i dette kapitlet er:

- ▶ Har Datatilsynets sandkasse jobbet hensiktsmessig mot ønskede tiltak definert av bevilgende departementer?
- ▶ Har Datatilsynet jobbet hensiktsmessig mot egne definerte mål?

For hvert av de to spørsmålene ser vi først på faktisk gjennomføring, før vi ser på vurderingene fra de vi har intervjuet. Deretter gir vi våre vurderinger omkring evalueringsspørsmålene.

4.1 Har Datatilsynets sandkasse jobbet hensiktsmessig mot ønskede tiltak definert av bevilgende departementer?

4.1.1 Finansieringen av sandkassen og forventinger i tildelingsbrev

Sandkassen finansieres gjennom bevilgninger fra en rekke departementer. Tabell 3 under gir en oversikt over finansieringen fordelt på år og departement i perioden 2020–22.

Tabell 3 Oversikt over finansieringen av sandkassen. Tall i millioner kroner. Kilder: Tildelingsbrev til Datatilsynet.²⁰

	2020	2021	2022
Kommunal- og distriktsdepartementet (Kommunal- og moderniseringsdepartementet i 2020-21)	3,0	4,0	4,0
Arbeids- og inkluderingsdepartementet (Arbeids- og sosialdepartementet i 2021)		1,0	1,2
Helse- og omsorgsdepartementet		1,0	1,0
Kunnskapsdepartementet		1,0	1,0
Nærings- og fiskeridepartementet		1,0	1,0
Samferdselsdepartementet		1,0	1,0
SUM	3,0	9,0	9,2

²⁰ <https://www.regjeringen.no/no/dokument/dep/kdd/tildelingsbrev-arsrapporter-og-instrukser--kommunal-og-moderniseringsdepartementet/id522666/?expand=factbox2543208>

Som vist til i kapittel 3, ble sandkassen lansert som et av tiltakene i den nasjonale strategien for kunstig intelligens fra januar 2020. Strategien skisserte også formålet med sandkassen. Disse er også omtalt i kapittel 3.

Tildelingsbrevene fra Kommunal- og distriktsdepartementet (tidligere Kommunal- og moderniseringsdepartementet)²¹ til Datatilsynet peker ikke på særlig spesifikke forventninger til sandkassen, utover at sandkassen skal gi muligheter for både offentlige og private virksomheter å få veiledning i utvikling av innovative personvennlige teknologiske løsninger. Det ble i stor grad opp til Datatilsynet å operasjonalisere forventningene i utviklingen av sandkassen og markedsføringen av denne. Datatilsynet pålegges å rapportere på aktiviteten i sandkassen blant annet i årsrapporten:

- ▶ Antall prosjekter og type prosjekter som er tatt inn
- ▶ Begrunnelse for utvalgte prosjekter, ev. for prosjekter som ikke er tatt inn
- ▶ Forventet nytte for virksomhet, samfunn og Datatilsynet
- ▶ Anslått ressursbruk på de ulike prosjektene

4.1.2 Funn

I intervjuer med et utvalg representanter for departementene som har finansiert sandkassen kommer det fram at man bevisst ikke la spesifikke føringer på hvordan Datatilsynet utviklet og implementerte sandkassen. Datatilsynet skal kunne utføre oppgavene sine uten påvirkning fra departementene eller andre politiske organer. Dette betyr at de må være uavhengige og ikke påvirkes av politiske mål eller prioriteringer. Uavhengighet en viktig faktor for å sikre at Datatilsynet kan utføre sitt arbeid på en upartisk og objektiv måte og for å beskytte borgeres rettigheter og personvern.

Departementene hadde liten kjennskap til sandkassetilnærmingen og en hadde derfor ikke spesifikke forventninger til sandkassen. Ettersom sandkassen kom i gang, har man fått synliggjort potensialet bedre. Gjennom prosjektene har man fått utforsket mulighetsrommet i personvernreglementet på en måte som kommer alle som har interesse av dette til gode. Det kan være offentlige etater eller næringsaktører. Sandkassen oppfattes å være et godt supplement til den tradisjonelle tilsynsrollen. Det er mer aktiv rådgiving, og deltakere i sandkassen får større mulighet til å utforske handlingsrommet i lovverket enn når man bare får reaksjoner etter et tilsyn. Sandkassen oppfattes derfor å fremme innovasjon og utvikling både i offentlig og privat sektor.

Opplevelsen er at Datatilsynet har gitt god informasjon om erfaringene med sine sandkasseprosjekter. Nyten for deltakende bedrifter og andre samarbeidspartnere synes å ha blitt godt dokumentert.

Samtidig er noen av informantene mer usikre på hvor stor overføringsverdien er til andre enn deltakerne. Bli resultatene spredt godt nok, og når man fram til aktører som har nytte av dem?

Det blir også pekt på at det er viktig at deltakelse i sandkassen ikke skal gi konkurransefortrinn. Derfor kreves det at alt skal publiseres slik at alle resultater er åpent tilgjengelige. Det gis heller ikke noen godkjenning fra Datatilsynet.

²¹ Tildelingsbrev 2020 – tillegg 2:

https://www.regjeringen.no/contentassets/5e8becb098da42488ef31196759fc81a/2020_tildelingsbrev---tillegg-21191427.pdf

Tildelingsbrev 2021:

https://www.regjeringen.no/contentassets/5e8becb098da42488ef31196759fc81a/2021_tildelingsbrev-datatilsynet-.pdf

Tildelingsbrev 2022:

https://www.regjeringen.no/contentassets/5e8becb098da42488ef31196759fc81a/2022_tildelingsbrev-2022-datatilsynet1498250.pdf

Aktørene er selv ansvarlig, i tråd med personvernlovgivingen. På den annen side kan man se for seg at aktører ser en fordel av å delta i sandkassen, fordi det gir en ganske unik tilgang til rådgiving fra Datatilsynet.

De fleste av departementene som var med å finansiere sandkassen i oppstarten blir med videre nå som sandkassen gjøres permanent. En ser det som positivt at sandkassen gjøres permanent. Permanent drift oppfattes som et bidrag til større bevissthet rundt sikkerhet og etterprøvnbarhet på det digitale området. Informanter fra departementene stiller seg også positive til sandkassens nye mandat og at virkefeltet nå utvides til å gjelde personvernvennlig innovasjon og digitalisering.

4.1.3 Våre vurderinger

De finansierende departementer la få føringer på Datatilsynet når det gjelder utvikling og implementering av sandkassen. Den viktigste føringen var at sandkassen skulle gi muligheter for både offentlige og private virksomheter å få veiledning i utvikling av innovative personvennlige teknologiske løsninger. Siden Datatilsynet er et tilsyn, og som følge av det har en særlig uavhengig status, ønsket ikke departementene å være detaljerte i sin styring. De var heller ikke særlig godt kjent med sandkasseformen, og mente at Datatilsynet selv måtte finne fram til den mest hensiktsmessige utformingen av sandkassen.

Informantene fra departementene er i hovedsak godt fornøyd med måten Datatilsynet har gjennomført sandkasseprosjektet. Prosjektrapportene oppfattes å ha god kvalitet.

De fleste departementene av de som var med fra pilotperioden, vil også være med videre som finansieringskilde. De er positive til at sandkassenes nedslagsfelt utvides til å gjelde personvernvennlig innovasjon og digitalisering, nå som den gjøres permanent. Vi har ikke informasjon om hva denne utvidelsen av mandat vil innebære i praksis.

Med dette grunnlaget vurderer vi at Datatilsynets implementering av sandkassen er i tråd med de føringer og forventninger departementene har hatt til prosjektet.

4.2 Har Datatilsynet jobbet hensiktsmessig mot egne definerte mål?

4.2.1 Nærmere om hvordan Datatilsynet jobber med sandkassen

Den overordnede målsettingen med etableringen av sandkassen har vært å stimulere til innovasjon av etisk og ansvarlig kunstig intelligens fra et personvernperspektiv. I kapittel 3 så vi nærmere på målene med etableringen av sandkassen. Det ble der vist til at sandkassen skal ha positive gevinster for virksomheter, Datatilsynet, enkeltpersoner og samfunnet som helhet. Spørsmålet her er i hvilken grad Datatilsynets implementering av sandkassen har bidratt til å nå disse målene på en effektiv måte.

Inspirasjonen for sandkassen er det engelske datatilsynets (Information Commissioner's Office) regulatoriske sandkasse for aktører som utvikler produkter og tjenester som bruker persondata. Se tekstboksen i delkapittel 3.2 for en nærmere omtale av denne sandkassen. Mye av arbeidsmetodikken i Datatilsynets sandkasse er hentet fra den britisk regulatoriske sandkassen.

Utviklingen av Datatilsynets sandkasse har skjedd i flere faser. Sandkassen var gjennom en utviklingsfase, hvor sandkassen ble etablert. Dette omfattet å etablere et oppstartsteam, utpeke prosjektleder og avlastere, utarbeide prosjektmandat, søknadskriterier, søknads- og opptaksprosess, «kontrakt/forventningsdokument», prosjektmetodikk og arbeidsform, drive promotering utad og forankring internt.

Deretter gikk sandkassen over i en driftsfase som omfatter markedsføring av nye søknadsrunder, gjennomføring av søknadsprosesser, utvelgelse av prosjekter, planlegging og gjennomføring av prosjekter, rapportering, utarbeidelse av veiledningsmaterieill, og overføring av erfaring til linja.

Prosjektmetodikken som ble utviklet beskrives som en form for *dialogbasert veiledning*. Først blir man enige om hvilke temaer man ønsker å fokusere på i prosessen. Så gjennomføres det workshops knyttet til de temaene man har blitt enige om. Underveis starter man med å skrive på rapporten, som ferdigstilles når planlagte aktiviteter er gjennomført. Deretter gjennomfører Datatilsynet en godkjenningssprosess, hvor blant annet referansegruppen for sandkassen trekkes inn.

De fire søknadsrundene som sandkassen har hatt hittil, er beskrevet i delkapittel 3.5.

4.2.2 Funn

Vi har undersøkt hvordan deltakere i prosjekter opplever prosessen med å gå gjennom sandkasseløpet, fra hvordan virksomhetene fikk kjennskap til sandkassen, via søknad, til ferdig prosjekt.

Søknadsprosessen

Bakgrunnen for å søke prosjekt i sandkassen varierer. Noen informanter søkte på basis av utlysninger eller annen promotering fra Datatilsynet, andre etter annen kontakt med Datatilsynet, hvor de enten ble informert om sandkassen, eller ble oppfordret til å søke. Andre igjen fikk høre om sandkassen gjennom nettverk.

Selve søkeprosessen som Datatilsynet har utviklet omtales positivt av våre informanter. Det har vært tydelige kriterier som måtte svares ut i søknaden. Kriteriene har delvis vært utledet fra målformuleringene for sandkassen. Søkere vi har snakket med vurderer at kriteriene ga klare signaler om hva slags prosjekter sandkassen var ute etter. Man ønsket seg KI-prosjekter med en tydelig samfunnsnyttig innretning, men hvor søker hadde spørsmål eller problemstillinger som det kunne være hensiktsmessig å håndtere innenfor rammen av sandkassemetodikken. Det har også blitt pekt på at dersom kriteriene opplevdes som krevende å forstå, kan det også ses som et signal om at prosjektet ikke passer til sandkassen.

Samtlige prosjektdeltakere vi har intervjuet oppfatter søknadsprosessen, som har vært i to steg, som velfungerende. Det har vært en lite ressurskrevende innledende runde, hvor man kunne avklare om prosjektet var aktuelt for sandkassen. Deretter har det vært en grundigere runde, hvor man etter dialog med Datatilsynet kunne spisse eller utvikle prosjektet. Til sist behandlet Datatilsynet søknadene og besluttet hvilke prosjekter som skulle tas opp i sandkassen.

Prosjektgjennomføring

Flere informanter fra prosjekter som deltok i den første runden av sandkassen opplevde at Datatilsynet ikke hadde et helt ferdigutviklet konsept for ordningen. De opplevde at prosess og framgangsmåte i stor grad ble utviklet i samarbeid mellom prosjektene og Datatilsynet, i en prosess som bar preg av «learning by doing». Opplevelsen av prosjektgjennomføringen blir derfor også litt ulik. I noen prosjekter hadde dialogen i workshop'ene stor betydning for resultatet av prosjektet, mens i andre var arbeidsformen mer preget av utveksling av skriftlige forslag til tekst. I disse prosjektene ble workshopene i større grad brukt til å presentere det man hadde kommet fram til. I prosjekter hvor workshop'ene hadde stor betydning, etterlyses mer mulighet til å samhandle mellom workshopene. I tilfellene der arbeidet i stor grad ble gjennomført skriftlig, utenom workshopene, etterlyses mer diskusjon i workshop'ene. I prosjekter som ble gjennomført i påfølgende runder er dette i mindre grad et tema. Det kan da virke som om man hadde funnet en mer likeartet arbeidsform.

Opplevelsen av prosjektgjennomføringen er gjennomgående positiv. Datatilsynets deltakere i prosjektene oppleves som imøtekomende, engasjerte og genuint opptatt av å bidra til et godt resultat for prosjektet. Ansvarsdelingen mellom partene var tydelig, samtidig som det var fleksibilitet nok til å tilpasse gjennomføringen til de behovene man så, ettersom prosjektene utviklet seg.

Fra enkelte informanter påpekes det også at sandkassen ble veldig fokusert på det juridiske. Det har også blitt gitt uttrykk for ønske om mer oppmerksomhet på teknologiområdet og tyngre teknologikompetanse inn i prosjektet fra Datatilsynets side.

Tidsbruk

De fleste av våre informanter mener tidsbruk og gjennomføringstid i prosjektene var passende, sett opp mot de problemstillingene prosjektene tok opp. I flere brukte man mer tid enn opprinnelig planlagt for prosjektet. Imidlertid oppleves den ekstra tiden som ble investert i prosjektet som nyttig. Det blir vurdert at den ga gevinst i form av bedre resultater fra prosjektene.

Et forhold som flere av våre informanter peker på, er at det tok lang tid fra sluttrapporten fra prosjektet ble levert, til den ble godkjent av Datatilsynet. Informanter i Datatilsynet ser også på dette som et forbedringspunkt. Rapporten skal blant annet behandles i referansegruppen. Det har også tatt tid for Datatilsynet å saksbehandle rapporten.

4.2.3 Våre vurderinger

Slik vi ser det, har Datatilsynet implementert sandkassen på en måte som bidrar til at målene med sandkassen nås. Både søknadsprosess og gjennomføring bygger opp under målene om nytte for virksomhetene, Datatilsynet og enkeltpersoner/samfunnet. Vi ønsker likevel å bemerke noen forhold knyttet til etablering og gjennomført, basert på innspill og synspunkter fra deltakere i prosjekter som har vært gjennom sandkassen.

De tidlige deltakerne i sandkassen opplevde at heller ikke Datatilsynet hadde helt klart for seg hvordan prosjektene skulle gjennomføres i ordningen. De hadde forventet at metodikk og opplegg for gjennomføring var mer ferdig når de ble tatt inn i ordningen. Samtidig er Datatilsynet klare på at sandkassen var et eksperiment, og at de ikke hadde alt klart for seg når det gjelder selve prosjektgjennomføringen. Rammene rundt var klare, men ikke selv gjennomføringsmetodikken. De første prosjektene ble derfor også å anse som prosesser for utvikling av sandkassemetodikken. Slik vi ser det kunne Datatilsynet vært tydeligere på å formidle utviklingsaspektet i sandkassens første fase.

Sandkassen er først og fremst innrettet mot å ta opp juridiske aspekter ved bruk av kunstig intelligens. Datatilsynet besitter begrenset teknologisk kompetanse. Sandkassen kunne derfor ikke matche den kompetansen enkelte prosjekter stilte opp med når det gjelder de mer tekniske aspektene ved bruk av kunstig intelligens. For prosjekter som ikke selv hadde den nødvendige tekniske kompetansen, kunne heller ikke Datatilsynet gi adekvat rådgiving. Datatilsynet bør vurdere om den tekniske kompetansen i sandkassen bør styrkes, slik at sandkassen kan anlegge et mer helhetlig perspektiv på bruken av digital teknologi.

Tidsbruken i prosjektene fremstår i hovedsak å ha vært nødvendig og hensiktsmessig. Samtidig er det enighet både fra prosjektene og fra Datatilsynet selv om at prosessen for å godkjenne sluttrapportene fra prosjektene har tatt for lang tid. Datatilsynet bør derfor søke å redusere tidsbruken i denne fasen i prosjektene.

5 Effekter av sandkassen – funn og vurderinger

Sandkassen er etablert blant annet fordi man ønsker å stimulere til innovasjon av etisk og ansvarlig kunstig intelligens fra et personvernperspektiv. For at man skal nå målene med et offentlig tiltak, må man også nå frem til målgruppene for tiltaket. Tema i dette kapittelet er hvordan man har nådd frem til målgruppene for sandkassen, om tiltaket oppfattes som relevant ut fra målgruppenes behov og effektene er tiltaket.

I forrige kapittel (kapittel 4) tok vi for oss evalueringsspørsmålene som dreier seg om innretningen på sandkassen. I dette kapittelet ser vi nærmere på effektene av sandkassen, det vil si nærme bestemt hvordan Datatilsynet har nådd frem til og kommunisert med målgruppene og hvordan effektene av sandkassen hittil har vært. Evalueringsspørsmålene vi ser på i dette kapittelet er:

- ▶ Har Datatilsynet nådd de relevante målgruppene for tiltakene?
- ▶ Hvordan har kommunikasjonen til og dialogen med målgruppene fungert?
- ▶ Hvilke faglige gevinster har sandkassen gitt internt og eksternt?
- ▶ Hvordan oppfatter målgruppene effekten av arbeidet i sandkassen ut ifra egne behov?
- ▶ Hvordan oppfatter Datatilsynet internt effekten av arbeidet i sandkassen?

5.1 Har Datatilsynet nådd de relevante målgruppene for tiltakene?

5.1.1 En rekke formidlingsaktiviteter for å nå de ulike målgruppene

Å skape nytteverdi for andre virksomheter enn de som deltar, er et viktig mål for sandkassen. Datatilsynet lager eksempler og veiledningsmaterieell basert på erfaringene som opparbeides i sandkassen. Alle prosjektene praktiserer åpenhet ved å publisere prosjektplaner og sluttrapportene på nettsidene til Datatilsynet. Materialet skal være til nytte for alle som ønsker å utvikle etisk og ansvarlig kunstig intelligens.

Det gjennomføres en rekke formidlingsaktiviteter på ulike faglige nivå. Se delkapittel 3.6 for en nærmere omtale av disse aktivitetene.

5.1.2 Funn

Datatilsynet er selv bevisst på at mye formidling til relevante virksomheter var et suksesskriterium for sandkassen. I intervju med ansatte i Datatilsynet påpekes det at det er sentralt å lykkes med dette for å unngå at man havner i en situasjon der man i praksis kun tilbyr gratis konsulentbistand.

Fra intervju med prosjektdeltakere sier alle at de selv har forstått at resultater fra prosjektet skal kunne spres og brukes av flere. Flere sier det opplever at Datatilsynet jobber aktivt og i mange kanaler for å spre innsikten fra prosjektene. Mange sier også at de selv har stilt opp i webinarer, podkaster og andre formidlingsaktiviteter, men at det ikke har vært stilt noen konkrete krav om å stille opp på dette etter endte prosjekt. Flere informanter fra private bedrifter sier de har ønsket å delta i formidlingsaktiviteter fordi det oppleves som positivt, og at de samtidig selv får publisitet.

I intervju med ansatte i Datatilsynet kommer det fram at de har lite fokus effektmåling av kommunikasjonsaktivitetene. Det vil si at det i liten grad gjøres analyser av brukeraktivitet på egne nettsider, for slik å fange opp hvilke målgrupper de ulike kommunikasjonstiltakene faktisk når ut til. Flere informanter fra prosjektene sier det er vanskelig å si om formidlingen faktisk når ut. Flere informanter fra både prosjektene og av eksterne eksperter foreslår at sandkassen samarbeider med andre om å nå ut til spesifikke miljøer eller sektorer eller «domener». Det kan for eksempel være KS for kommunesektoren, Digital Norway for mindre bedrifter, mv.

I intervju med eksterne eksperter er det flere som påpeker at resultatene ikke når langt nok. En formidler at selv om vedkommende jobber med relevante temaer og følger med på hva Datatilsynet gjør, så har hen ikke sett nok til resultatene. En annen ekstern ekspert peker på at sandkassen har hatt et bredt oppmerksomhetsfelt i kommunikasjonsarbeidet, og prøvd å være inkluderende. Denne vurderer at man burde nådd ut til flere, men at sandkassen da må de ha budsjett for å nå ut til miljøene.

Nå ut til viktige (juridiske) miljø innen personvern

Nyhetsbrevet for sandkassen har hatt et jevnt stigende antall abonnenter fra i overkant av 100 til ca. 600 mottakere. Podkasten når hovedsakelig ut til mellom 600 og 800 lyttere. En ekstern ekspert sier nyhetsbrev og podkaster er gode. Flere eksterne eksperter sier at selv om de ikke har full oversikt over hvem sandkassen når ut til, er inntrykket at man i hovedsak treffer det de kaller for «menigheten».

Lite kontakt med miljøer ved universitets- og høyskoler

Flere eksterne eksperter peker på at forsker- og studentmiljøer i universitets- og høyskolesektoren er en gruppe som ikke nås. IT-studenter og relevante forskergrupper som ønsker tilgang på data, og tilrettelegger for dataflyt, kunne hatt stor nytte av om sandkassen var mer synlig i disse miljøene. En informant mener sandkassen burde holde gjesteforelesninger på studier som omhandler KI.

En annen informant poengterer at FoU-miljøene er pådrivere for å utvikle KI og har veldig mye å si for utviklingen. I tillegg samarbeider de med virksomheter og utdanner studenter. Derfor burde man hatt målrettet aktiviteter mot disse. Flere eksterne eksperter etterlyser at sandkassen organiserer aktiviteter opp mot universiteter og høyskoler slik at disse kan være mer orientert. En informant viser til at engasjement i sandkassens aktiviteter i liten grad vil «skje på automatikk».

En utfordring å nå store teknologimiljøer

Informanter peker på at de store bedriftene har egne avdelinger med KI-prosjekter, og de ville vært en gruppe å få mer med seg. Flere eksterne eksperter peker på at det kan være utfordringer å rekruttere en del slike virksomheter fordi kunnskapen om personvern ikke er så god blant større teknologileverandører. Informanten viser til at det å jobbe med personopplysninger kan oppleves som utfordrende, og at man heller blir defensiv og lite aktiv på områder i stedet for å gå inn å forsøke å forstå mulighetsrommet.

En annen informant sier at hen tror mange først og fremst kjenner til GDPR som et hinder. Informanten sier det vil kreve litt voksenopplæring mot alle som skal drive datadrevet forretningsvirksomhet for at de skal kunne kjenne til og se hva fordelene med GDPR er og bruke det

Kan i større grad nå ut til offentlige virksomheter som jobber med regelverksutvikling

Noen få informanter som har gjennomført sandkasseprosjekt viser til konkrete effekter knyttet til regelverksutvikling. I et prosjekt hadde ikke algoritmen som ble utviklet god nok dekning i loven, og prosjektdeltakeren kunne selv ta ansvar for behovet for regelverksutvikling. Dialogen med Datatilsynet har tydeliggjort behovet for regelverksutvikling internt.

En annen informant fra et av prosjektene viser til at Datatilsynet i etterkant av dette prosjektet ga innspill angående en forskrift. Både på det regulatoriske og juridiske området har det kommet fram nye faglige elementer som har vært brukt, slik at lovgiver får innspill til hva som kan gjøres.

En ekstern ekspert sier at sektorspesifikke regelverk som ikke er en del av personvernregelverket kan begrense mulighetene i prosjekter. Hen kjenner et prosjekt som ble stoppet fordi det var et regelverk som var forvaltet av et annet departement, og altså utenfor Datatilsynets ansvarsområde. Informanten foreslår at for at prosjekter skal bidra til regelverksutvikling utenfor regelverk som forvaltes av Datatilsynet, kan man inngå en dialog med det aktuelle forvaltningsorganet. Dette kan skje både ved oppstart av prosjektet, og gjennom at ferdige sluttrapporter oversendes forvaltningsorganet.

5.1.3 Våre vurderinger

Det å nå ut til målgruppene har to sider: For det første skal Datatilsynet øke virksomheters forståelse for de regulatoriske kravene, og hvordan KI kan ivareta kravene i praksis. Sandkassen skal svare ut et behov for læring til virksomheter som ikke deltar i sandkassen. For å øke effekten av sandkasseprosjektene bør innsikt og læring derfor nå ut til flere enn de som har deltatt. For det andre skal Datatilsynet nå mulige søkere til sandkasseprosjekter, slik at sandkassen kan få tilstrekkelig med gode prosjektsøknader å velge mellom.

Spredning av kunnskap som løper ut av offentlig virkemiddelbruk er omtalt som et mål i Meld. St. 30 (2019–2020) En innovativ offentlig sektor.²² Dette har særlig relevans for den type virkemidler som legger til rette for eksperimentering og innovasjon, slik sandkassen skal gjøre.

Det gjennomføres omfattende kommunikasjonsarbeid med produksjon på en rekke ulike flater, formater og faglige nivå. Vi vurderer at Datatilsynet har nådd vesentlige målgrupper, men at det kan ligge gevinster i å prioritere enkelte av dem. De vi har snakket med er positive til kommunikasjonsaktiviteten knyttet til sandkassen, men oppfatter at det er utfordrende for sandkassen å nå fram med et komplisert budskap utenfor «menigheten».

Universitets og høyskolene peker seg ut som en målgruppe som ikke er nådd i tilstrekkelig grad. Disse miljøene har to funksjoner som er særlig relevante for sandkassens arbeid. For det første har de miljøer som er langt framme innen fagfeltet, og som er med å legge premisser for utvikling av kunstig intelligens i Norge. Flere av disse miljøene vesentlige midler til eget kommunikasjonsarbeid som kan komme sandkassen til nytte. For det andre utdannes studenter som om noen år skal være med å utvikle kunstig intelligens. Å nå ut til studenter kan være en måte å få effekt av sandkassen over tid, både gjennom innsikt i fagfeltet, og ved at de tar med seg kjennskap til sandkassen ut i nye virksomheter når studentene skal ut i arbeidslivet.

En del teknologivirksomheter peker seg også ut, med bakgrunn i at de kan være avventende fordi de har et ønske om å unngå kostbare feil. Det kan særlig gjelde små og mellomstore bedrifter, men også større virksomheter. Store teknologileverandører vil spille en viktig rolle i hvordan kunstig intelligens utvikles i Norge. Flere eksterne eksperter peker på utfordringer med å nå denne målgruppen på grunn av risikoen virksomhetene opplever ved å ta i bruk kunstig intelligens som omhandler persondata. Datatilsynet bør vurdere å opprette dialog med både store og små teknologimiljø, for å få tilbakemelding om hvordan disse miljøene kan ha nytte av sandkassen.

Flere funn peker på at det er en god del enkeltsektorer der det er lite kunnskap om sandkassen. Det kan være kommunesektoren, utdanningssektoren og regionale næringsklynger. Dersom Datatilsynet går inn i mer direkte samarbeid med slike miljøer, kan disse også kunne bidra til spredning av både veiledning og for eksempel informasjon om søknadsfrister. En mulighet kan være å teste ut kommunikasjon ved å samarbeide med klynger i regi av Innovasjon Norge.

²² Meld. St. 30 (2019–2020) En innovativ offentlig sektor — Kultur, ledelse og kompetanse

Klynger som jobber med kunstig intelligens kan være særlig relevant. Samarbeid med KS eller utvalgte kommunenettverk vil også kunne gi mulighet til å nå bredere ut.

Samtidig framgår det av årsrapporter fra Datatilsynet at det er gjennomført over 30 innlegg på ulike konferanser. Det er ressurskrevende å gjennomføre slike aktiviteter. En mulighet er å målrette aktivitetene slik at man bedre når de miljøene som i dag i liten grad oppsøker eller følger med på aktivitetene fra sandkassa. Generelt kan det også gi et bedre grunnlag for å justere de utadrettede aktivitetene dersom sandkassen kunne målt effektene av tiltakene gjennom målinger av brukeraktivitet.

5.2 Hvordan har kommunikasjonen til og dialogen med målgruppene fungert?

5.2.1 En rekke forskjellige former for kommunikasjon for å nå målgruppene

Mens 5.1 omhandlet om hvorvidt Datatilsynet har nådd ut til relevante målgrupper, er spørsmålet her hvordan kommunikasjonen med målgruppene har fungert. Kommunikasjonen skal på den ene siden fungere som synliggjøring av virkemiddelet regulatorisk sandkasse. På den annen side skal kommunikasjon og dialog med målgruppen gjennomføres på en måte som bidrar til spredning av nyttige faglige innsikter for virksomheter som selv skal jobbe med KI-relaterte spørsmål.

Som beskrevet i delkapittel 3.5, har sandkassen tatt i bruk en rekke ulike former for kommunikasjonsaktiviteter siden oppstart. Formatene sandkassen har brukt er nettsaker, eksterne oppslag podkaster, nyhetsbrev, arrangementer. Vedlegg B gir oversikt over de ulike konkrete aktivitetene. I tillegg er det etablert en inngang til en «Sandkasseside», fra Datatilsynets nettside. Sandkassesiden fungerer som en portal for sandkassen, men informasjon og veiledning for søkere. Siden publiserer også prosjektrapportene, som er sentral dokumentasjon av prosjektene i forbindelse med den tynge faglige formidlingen til målgruppen.

5.2.2 Funn

Sandkassen har en egen ressurs som utelukkende jobber med kommunikasjon knyttet til sandkassen, blant annet det å spre innsikt fra prosjektene. Dette bidrar til høy aktivitet og at det produseres på en rekke kommunikasjonsflater- og formater.

Flere understreker at det å ha etablert en sandkasseside i seg selv er bra, og at mye av informasjonen på siden er nyttig. I intervju påpeker flere eksterne eksperter at de har inntrykket av at synligheten først og fremst er god for «menigheten», altså de som i utgangspunktet følger Datatilsynet og er opptatt av temaet.

Sandkassen har en rekke bidrag når det gjelder arrangementer, og på medier som Digi.no, Dagens Næringsliv og Computerworld. Det er ikke registrert kommunikasjon på medieflater som går mer faglig i dybden, som for eksempel faglige tidsskrifter.

En informant viser til at kommunikasjonsaktivitetene som gjennomføres har en veldig god form og med klart språk, slik at det kommuniseres på en måte som folk kan forstå. Informanten oppfatter at kommunikasjonen kan være nyttig for mindre virksomheter og gründere med relativt lite ressurser sammenlignet med store teknologivirksomheter.

Flere eksterne informanter stiller spørsmål ved om læring fra prosjektene når godt nok ut. En ekstern ekspert peker på at for å nå målene om å spre faglig innhold om hvert prosjekt, kunne man sørge for at man kan finne igjen kommunikasjonstiltak for det enkelte prosjektet eller et konkret tema. I dag er det ikke så lett å gå inn på et prosjekt for å finne ut om det har vært noen formidling knyttet til prosjektet.

Utformingen av sluttrapportene

I intervju med ansatte i Datatilsynet kommer det fram at hovedformålet med sluttrapportene er å dokumentere konklusjoner som kan være nyttig for andre. Den viktigste målgruppen for disse rapportene er de som har en del faglig kompetanse innen kunstig intelligens. Vi har fått både teknologisk og juridisk ekspertise til å gå gjennom sluttrapportene. Fra et teknologisk perspektiv påpekes vesentlig variasjon i faglig utbytte av rapportene. Noen av rapportene gir solid faglig innsikter det kommer tydelig fram hva man bør tenke på når man selv utvikler KI. Andre rapporter har en mer beskrivende stil og er mer i overflaten av problemstillingen. Det gjør at det ikke er enkelt å benytte læring fra sluttrapportene for andre som kan ha nytte av prosjektene i en faglig sammenheng. Fra et juridisk perspektiv understrekes det at rapportene i liten grad inneholder henvisning til kilder i form av praksis eller veiledning fra personvernrådet og andre tilsynsmyndigheter. Dette kunne bidratt til klarhet for hvordan vurderingene i det enkelte sandkasseprosjekt forholder seg til praksis eller eksisterende veiledning.

Tilgjengeliggjøring av de faglige konklusjonene

I intervju med Datatilsynet vises det til at sluttrapportene ikke er hovedvirkemiddelet for faglige formidling, men at annen faglig formidling skal benyttes. Det er underveis i denne evalueringen (i januar 2023) publisert en rapport som tar for seg temaet åpenhet om algoritmer («åpenhetsrapporten»). Flere informanter påpeker at denne typen rapporter er et godt tiltak. De etterlyser at Datatilsynet samler stoff innenfor ulike tema fra prosjektene og behandler det faglige videre.

Oppsummeringer av prosjektene kan også gis på andre måter. Det kan for eksempel være i form av sammenstillinger av det sandkassen har behandlet, fordelt på ulike typer problemstillinger.

For smale prosjekter?

Noen av de eksterne ekspertene sier de ikke synes de ser nok til resultatene. En grunn som trekkes fram her er prosjektene er ganske smale. Et eksempel det blir pekt på, er et prosjekt om prediksjon av hjerteinfarkt. Det blir vist til at det er smalt, veldig teknisk og litt ugjennomtrengelig for de som ikke jobber med det til daglig. Informanter viser til at det å finne de litt brede og gode prosjektene det er veldig viktig, kombinert med det å få spredd informasjonen om disse.

5.2.3 Våre vurderinger

Sandkassen har omfattende kommunikasjonsaktivitet. Mye av denne fungerer godt som formidling i en populærvitenskapelig drakt. Å synliggjøre sandkassen og den overordnede tematikken er et viktig mål. Svært mye av kommunikasjonsaktivitetene handler også om å gjøre sandkassen synlig. Etter vår vurdering kan den faglige formidlingen utvides, altså at sandkassen formidler stoff med større faglig dybde, og som er nyttig for jurister, teknologer eller andre som jobber innen KI-feltet.

Flere av kommunikasjonstiltakene, inkludert presentasjon av prosjektene, kunne presentere de faglige problemstillingene på en dypere måte. Rapportene er skrevet for å nå målgrupper som er vanskelig for Sandkassen å få kontakt med. Med mer utdypende teknologiske beskrivelser kan det gjøre rapportene mer interessante for teknologimiljø. Slike mer grundige rapporter kan utarbeides som tillegg til sluttrapportene med dagens utforming, slik at man får rapporter på to nivåer, og som kan være rettet mot ulike målgrupper.

Dersom det i dag er begrensinger knyttet til Sandkassens mandat, kan en mulighet være at Datatilsynet henter inn tredjeparter fra akademien eller andre kunnskapsmiljø som kan bidra til å formidle. Slik kommunikasjon bør komme i tillegg til dagens formidlingsaktiviteter. Sandkassen bør vurdere å være mer til stede på LinkedIn, da dette er en plattform som brukes omfattende i teknologimiljøer.

Ut fra funn fra eksterne eksperter kan det gjøres flere faglige oppsummeringer av problemstillingene som er belyst i sandkasseprosjektene. Åpenhetsrapporten er et godt eksempel på en slik faglig oppsummering, og det er behov for flere slike. Etter det vi kan forstå er det mulig å lage flere oppsummerende rapporter basert på de prosjektene som er gjennomført siden oppstart av sandkassen. Det er samtidig viktig å huske på at det er kort tid siden virkemiddelet ble etablert, og at det først er når det flere prosjekter innenfor samme tema det vil være hensiktsmessig å utvikle slike rapporter. Man kan derfor si at det først og fremst er framover i tid, når sandkassen har bygget nok innsikt, at slike rapporter kan utvikles. Det er sannsynlig at det i de kommende årene vil etableres flere sandkasser i både Norge og EU, ikke minst fordi sandkasser er et virkemiddel som er tatt inn i forslag til forordning for kunstig intelligens i EU. Det kan derfor også være hensiktsmessig å vise til eksempler fra andre sandkasser der det er relevant.

Uavhengig av dette, kan det likevel gjøres grep på selve sandkassesiden som gjør at man får enklere innsikt i hvilke tematikk som er gjentakende i sandkasseprosjektene. Det kan for eksempel gjøres ved å merke prosjekter med liknende utfordringer, slik at besøkende raskt kan få et mer generelt perspektiv på problemstillingene. Ettersom antallet sandkasseprosjekter vokser, kan man også ta i bruk kunstig intelligens for å finne riktig rapport å lese, gitt den problemstillingen man har. Kombinert med mer utfyllende rapporter vil en som jobber praktisk med utvikling av KI kunne benytte disse vurderingene på en bedre måte.

Sluttrapportene inneholder nå i liten grad henvisning til kilder i form av praksis eller veiledning fra personvernrådet og andre tilsynsmyndigheter. Dette kunne bidratt til klarhet for hvordan vurderingene i det enkelte sandkasseprosjekt forholder seg til praksis eller eksisterende veiledning.

For at virksomheter skal ta i bruk ny innsikt om kunstig intelligens og personvern, må det være tilstrekkelig kobling mellom det virksomheten kan fra før og ny ekstern innsikt. Vi kan si at sandkassens informasjon må rette seg mot, og treffe virksomhetene «der de er», kunnskapsmessig gjennom å utvikle og formidle relevant kunnskap. Som nevnt vurderer vi at økt teknologisk innhold i formidlingen kan gjøre rapportene mer interessant for teknologimiljøer. All den tid målet med sandkassen er innovasjon innen kunstig intelligens bør sandkassen treffe med sin formidling av fagstoffet på en måte som øker sannsynligheten for at virksomhetene benytter dette i egen teknologiutvikling.

5.3 Hvilke faglige gevinster har sandkassen gitt internt og eksternt?

5.3.1 Sandkassa skal gi et bredt spekter av gevinster både internt og eksternt

Det overordnede formålet med sandkassen har vært at det skal stimulere til innovasjon av etisk og ansvarlig kunstig intelligens som er i samsvar med personvernregelverket.

For Datatilsynet skal sandkassen gi faglige gevinster i form av økt forståelse for og kunnskap om nye teknologiske løsninger. Sandkassen skal også bygge kompetanse i Datatilsynet om KI, forretningsutvikling, innovasjon og regelverksfortolkning i forbindelse med utvikling av KI-løsninger (Prosjektmandat fase 2 drift).

De virksomhetene som kommer til sandkassen med sine prosjekter skal kunne teste og utvikle KI-løsninger i en «trygg havn», ved at de sammen med ansatte i Datatilsynet avdekker sårbarheter og svakheter i en tidlig fase. For den enkelte prosjektdeltaker skal faglige gevinster bestå av økt forståelse for regulatoriske krav, og hvordan personvernregelverket kommer til anvendelse på virksomhetens forretningsmodell, produkter og tjenester. Økt kunnskap om regulatoriske krav og personvernregelverk skal gi virksomheten mulighet til å foreta endringer tidlig i et utviklingsløp, slik at løsningen kan etterleve regelverket.

5.3.2 Funn

Fra intervju med prosjektdeltakere uttrykker de fleste at de faglige gevinstene ved å delta svarte til behovet man hadde. Flere av prosjektdeltakerne sier det har vært veldig verdifullt å ha en kritisk sparringspartner.

Konkrete faglige gevinster i prosjektene

Alle informanter som har deltatt i prosjekter omtaler faglige gevinster som gode og at de har svart ut behovet. For det første framheves det som positivt at de hadde et helt konkret spørsmål de ønsket å finne ut av, og de fikk svar i form av håndfaste output og metoder. Flere trekker fram nytten av kartlegging og utvikling knyttet til personvernkonsekvenser (DPIA). En informant fra en stor virksomhet som deltok sier de visste at prosjektet var ambisiøst før de startet opp, og de kom i mål med 80–90 prosent, og at dette var greit. Personen understreker at den grundige juridiske vurderingen er noe som betyr mye for andre som skal gjøre videre arbeid innenfor dette temaet. Flere av de mindre deltakerne uttrykker seg svært positivt om faglige gevinster knyttet til juridiske vurderinger av teknologien de skal utvikle. En informant uttrykker det som at uten de faglige avklaringene ville det vært en stor risiko å utvikle et produkt som er i en gråsones regulatorisk sett.

I flere intervju med prosjektdeltakere fremheves det at rollen Datatilsynet har i form av å være en kritisk sparringspartner har vært veldig verdifull. Når man jobber med utvikling av KI kan det være en fare for å utvikle noen blindsoner for hva som er mulig, og da er det veldig nyttig å bli utfordret med spørsmål som «hvorfor tenker dere sånn i stedet for sånn?». En informant fra et av prosjektene sier en av de store gevinstene har vært at de har lært hvordan man kan tenke teknologi på en ansvarlig måte. Det har ført til økt selvsikkerhet i hvordan de skal jobbe videre med KI. I forbindelser med diskusjoner om forklarbarhet, trekker for eksempel en informant fram at det å måtte gjøre en grundig forklaring av hva teknologien gjør overfor både saksbehandlere og sluttbrukere ga en vekker, og at de basert på innsikten kunne gå videre med en prototype.

En informant sier at det i deres KI-satsing er det en utfordring å kommunisere tydelig og effektivt om teknologien til brukere av løsningene de utvikler. Sandkasseprosjektet ga verdifull innsikt i juridiske kontekst av teknologi og markedet de skal operere i. Det ga en bedre forståelse av egen teknologi slik som hva slags arkitektur de skulle velge for å unngå en altfor stor rolle i GDPR-rammeverket. De lærte også om hvordan de skulle kommunisere om teknologien til egne kunder, og fikk bygget nødvendig dokumentasjon for å kommunisere om dette.

Noen av prosjektene har brukt fokusgrupper for å forstå sluttbrukerperspektivet bedre.

En informant trekker fram at kompetanse om brukerinnsikt og metodikker knyttet til dette slik som fokusgrupper har vært veldig positivt. En annen prosjektdeltaker som har vært involvert i denne metodikken trekker fram at de har lært hvor krevende det er å kommunisere om KI og personvern med egne brukere. Informanten sier sandkasseprosjektet gjorde dem bedre på slik kommunikasjon.

Prosjektdeltakerne kunne i liten grad oppnådd samme gevinst på annen måte

Flere informanter påpeker at sandkassen var flinke til å koble prosjektene på tvers og at det var veldig lærerikt å samarbeide med andre sandkasseprosjekter. Noen av informantene sier de antageligvis kunne fått gjort en del av de samme vurderingene gjennom bistand fra advokater. Flere understreker imidlertid at metoden tilfører flere gevinster som det er vanskelig å tenke seg at de kunne oppnådd andre steder. En peker på at bredden i Datatilsynets kompetanse, kombinert med sandkassemetodikken der deltakerne blir koblet på tvers, likevel gir ytterligere faglige gevinster som er vanskelig å realisere på andre måter. En prosjektdeltaker sier de ville måtte gjort en omfattende vurderinger ved hjelp av personvernombud, men at det hadde blitt en lengre vei. Personen trekker videre fram risikoen i å gå inn i dette, og at det er stor usikkerhet ved om de hadde turt å ta en slik risiko uten Datatilsynet. Flere understreker også at vurderingene fra Datatilsynet har større tyngde enn ved bruk av annen juridisk rådgivning. Gjennom deltakelse tiltrakk deltakerne seg ytterligere høy nasjonal kompetanse innen personvern og forskning, som ellers ikke ville deltatt. En peker på at manglende rettspraksis kan bety en større tyngde i vurderingene som er gjort.

Flere informanter som deltok på prosjekter, trekker også fram at det å rigge et slikt prosjekt trolig ikke ville latt seg gjøre dersom ikke Datatilsynet var med. Det gir en større motivasjon og insentiv til å legge ned tid og ressurser i dette når Datatilsynet er arrangør.

En informant fra en mindre virksomhet som deltok sider det ville vært krevende å finne ut hvor de skulle startet med slikt prosjekt, og hvor vi skulle fått tilgang til ekstern ekspertise. Informanten peker på at det også er begrenset med kapital som et mindre selskap, selv om teknologien kan være langt fremme.

Vurdering av om Datatilsynet har tilbud hensiktsmessig kompetanse

Flere informanter sier kompetansen Datatilsynet har tilbudt er veldig god. De juridiske vurderingene der man også kan trekke inn erfaring fra andre sektorer har vært veldig lærerikt for prosjektdeltakerne. En informant sier at muligheten til å diskutere mulighetsområde med personer som brenner for faget sitt har vært veldig bra.

Flere informanter peker på kompetanse de gjerne skulle hatt mer av i sine prosjekter. En informant sier hen gjerne skulle hatt mer teknisk kompetanse i gruppa. En prosjektdeltaker påpeker at tross lærerikt prosjekt, så var det noe uproporsjonal fordeling mellom jus og teknologi. Denne etterlyser at sandkassen kunne har mer teknisk kompetanse i prosjektgruppen. En informant sier prosjektet til sammen tilbød solid kompetanse som utfordret på ulike områder, men skulle likevel ønske seg mer kompetanse innenfor sektoren de skal inn i, for eksempel gjennom å tilknytte seg eksterne eksperter.

I intervju med Datatilsynet understrekes at juridisk kompetanse åpenbart er sentralt i Datatilsynets tilbudte kompetanse. Man er likevel åpen på at teknologisk kompetanse burde fått mer plass. Noen ganger kan omfanget av juridiske problemstillinger i prosjektene skyldes en antagelse om at prosjektet ikke blir løst før det juridiske er riktig. Der kan imidlertid skygge over at teknologien kan gi løsninger jussen ikke kan gi. Det kan være noen slike blindsoner og i de prosjektene der teknologikompetansen har vært høy, har deltakerne selv brakt med seg denne kompetansen.

Faglige gevinster internt i Datatilsynet

Fra intervju med informanter i Datatilsynet fremheves det at hele tilsynet vet mye mer om KI nå. Det gjelder både ansatte som har deltatt direkte i sandkasseprosjekter, og andre ansatte. Faglige gevinster for Datatilsynet trekkes også fram i mange av intervjuene med prosjektdeltakere.

I Datatilsynets årsrapport for 2021 trekkes det fram at muligheten for å gå dypere inn i problemstillinger, og forstå hvordan disse oppleves i virksomheten, er verdifull innsikt for Datatilsynet.

Det bidrar til å bygge kompetanse og innsikt på viktige felt, både juridisk, teknologisk og samfunns-messig. Årsrapporten viser videre til at kompetansen spres internt i tilsynet ved at medarbeiderne som arbeider i sandkassen representerer ulike seksjoner og at kompetansen spres gjennom intern kommunikasjon.

Fra intervju med ansatte i sandkassen trekkes det fram at sandkassen har gitt mer selvtilit til å kunne uttale seg om feltet. Informanter i Datatilsynet viser blant annet til at sandkassen har gjort det mulig å kunne uttale seg med tyngde om fordeler og utfordringer knyttet til økt bruk av store språkmodeller som ChatGPT. Årsrapporten for 2021 understreker også at økt forståelse for kunstig intelligens og hvordan regelverket kommer til anvendelse, er viktig for en god veiledning, saksbehandling og tilsynsvirksomhet.

5.3.3 Våre vurderinger

De faglige gevinstene for prosjektdeltakerne har vært svært gode. Den arter seg ulikt for små gründere og store statlige virksomheter. Små virksomheter har ikke tilsvarende mulighet til å trekke på juridiske miljø som kan sparre med jurister i Datatilsynet. Det å gå dypere inn i juridiske problemstillinger er åpenbart svært nyttig for Datatilsynets samlede juridiske forståelse av feltet. Det at flere etterlyser teknologisk kompetanse i sandkassen, handler om at teknologien kan gi løsninger der jussen ikke kan gjør det, for eksempel når det kommer til innebygget personvern. Dersom man forfølger det juridiske sporet for langt, kan dette føre til manglende oppmerksomhet på formålet om innovasjon knyttet til etisk og forsvarlig kunstig intelligens.

Basert på vår vurdering er det lite sannsynlig at prosjektdeltakerne kunne ha oppnådd de samme gevinstene på annen måte. Selv om prosjektene trolig kunne ha utført noen av de juridiske vurderingene med hjelp fra andre juridiske miljøer, representerer sandkassemetodikkens helhet fordeler som det er vanskelig å se at prosjektene kunne ha oppnådd andre steder. Dette skyldes kombinasjonen av å ha en kritisk sparringspartner med stor faglig tyngde og muligheten for å bli koblet med andre prosjekter i samme situasjon, noe som gir verdifull læring. Ved å delta i prosjektet tiltrekker virksomhetene seg ytterligere ekstern ekspertise. Deltakelsen gir også virksomhetene et insentiv og en forpliktelse til å gjennomføre en type prosjekt som mange av deltakerne oppfatter som risikabelt på grunn av juridiske gråsoner og mangel på etablert rettspraksis.

5.4 Hvordan oppfatter målgruppene effekten av arbeidet i sandkassen ut ifra egne behov?

5.4.1 Sandkassen tilbyr gratis veiledning og direkte dialog

Sandkassen skal tilby gratis veiledning og direkte dialog med utvalgte private og offentlige virksomheter, av forskjellige typer og størrelser, på tvers av ulike sektorer. Deltakelse i sandkassen skal gjøre det mulig for prosjektdeltakerne å gjennomgå hvordan de bruker personopplysninger i løsningen sammen med ansatte i Datatilsynet for å sikre at tjenesten eller produktet etterlever regelverket. Sandkassen kan ikke gi dispensasjon fra personopplysningsloven, men fokuset i sandkassen er på å hjelpe deltakerne til å følge regelverket. Arbeidsmetodikken i sandkassen er nærmere omtalt i kapittel 3.

5.4.2 Funn

Effekt for deltakende virksomhet

Utover de faglige gevinstene av sandkassen, er muligheten til å ta innsikten fra prosjektet videre til nye verktøy og produkter en effekt som flere trekker fram. Det vil si at man endrer måten man jobber på over tid, og ikke bare knyttet til det konkrete prosjektet. En informant trekker for eksempel fram at innsikten har gjort det mulig å utvikle beslutningsstøtteverktøy med KI på en mengde områder fordi man har fått avklart prinsipielle spørsmålene knyttet til åpenhet.

Flere av de eksterne ekspertene har vektlagt at personvern kan oppfattes såpass krevende at man virksomheter kan la være å gå inn i teknologi og problemstillinger. En informant som deltok i prosjekt, speiler dette ved å framheve at det ville vært en stor risiko regulatorisk sett å utvikle et produkt som er i en gråson. Gjennom deltakelse i sandkassen vet de hva risikoen i teknologien er, og hva som er deres ansvar. Det gjør at de faktisk kan ta i bruk teknologien, gå live, markedsføre og kontakte potensielle kunder.

For virksomheter som ikke har deltatt

Metodisk er det utfordrende å måle effekt for virksomheter som ikke har deltatt i sandkassen. Vi har likevel informasjon fra både eksterne eksperter, prosjektdeltakere, samt fra en informant i en virksomhet som kunne ha deltatt, men som ikke gjorde det.

Flere informanter av både prosjektdeltakere og eksterne eksperter oppfatter at sandkassen har høy produksjon i form av kommunikasjonsaktiviteter. En informant viser til at kommunikasjonsaktivitetene som gjennomføres har en veldig god form og med klart språk, slik at det kommuniseres på en måte som folk kan forstå. Informanten viser til at dette er veldig viktig for å treffe små gründere og andre som ikke har like mye kompetanse og ressurser som for eksempel store teknologiaktører. I innledende intervju med sandkassens ansatte kom det også fram at kommunikasjonsaktivitetene gjøres ut fra et bilde om å treffe nettopp små gründerselskap.

En ekstern informant sier at effekten for målgruppen kunne vært større dersom man var til stede fysisk på arrangement for utviklere for å kunne ha dialog direkte med miljøene som skal utvikle kunstig intelligens.

En ekstern informant sier at effekten av deltakelse for teknologiselskap kunne vært god. Det kan gi en form for «strukturkapital» man kan bruke inn i problemløsning i selskapet på andre områder. Det er likevel en utfordring at en del teknologiselskaper oppfatter det som risikofylt å bruke personopplysninger. En informant som gjennomførte prosjekt hos sandkassen, sier også at hen kjenner til at større virksomheter kan være varsomme med å inngå i dialog med Datatilsynet.

5.4.3 Våre vurderinger

For deltakende virksomheter er det åpenbart potensial for en varig endring av hvordan disse jobber med KI og personvern. Effekten for målgruppen er utfordrende å måle. Målgruppen er bred, og strekker seg fra sivilsamfunn, til private og offentlige virksomheter som bruker og utvikler KI.

Funn om kommunikasjonsaktiviteten kan tilsi at sandkassen når ut til mange når det gjelder mer «populærvitenskapelig» stoff som synliggjør problemstillingen og utfordringene med KI i et etisk og samfunnsansvarlig perspektiv.

Funn viser at det kan være noe lavere effekt for virksomheter som skal utvikle KI. Behovet for mer faglig veiledning innen kunstig intelligens og samfunnsansvar kan selvsagt være tilnærmet umettelig. Det er likevel flere indikasjoner på at målgruppen oppfatter at sandkassen ikke når like godt med de mer dypere faglige innsiktene fra prosjektene. Funn fra intervjuer med eksterne eksperter viser at det etterlyses mer innsikt hvordan sandkassen jobber og hva slags faglig kompetanse den faktisk tilbyr.

Informanter viser også til at effekten ville vært større om personer fra sandkassen kunne kontaktet sentrale nettverk/klynger og gjennomført informasjonsmøter og workshoper med disse.

At det er en del teknologimiljøer som ønsker å unngå å utvikle teknologi som omhandler persondata er en utfordring vi ikke har kunnet gå dypt inn i her, men vil trolig være en generell utfordring for Datatilsynet. Utfordringen tydeliggjøres likevel i forbindelse med sandkassen fordi disse miljøene kunne hatt svært god nytte av innsikten fra prosjektene. Sandkassen vil kunne ha stor effekt av å gå i dialog med slike miljøer for å finne måter å nå ut til denne gruppen.

5.5 Hvordan oppfatter Datatilsynet internt effekten av arbeidet i sandkassen?

5.5.1 Fakta

Å ha et virkemiddel rettet mot innovasjon er en ny måte å jobbe på for Datatilsynet. Det er i seg selv ikke ukjent at Datatilsynet skal ha en ombudsrolle og gjennom dette gi råd og informasjon. Det nye med sandkassemetodikken er at det et virkemiddel som mer aktivt skal utvikle Datatilsynets kompetanse.

Andre interne effekter av sandkassens arbeid er dekket av Datatilsynets egne interne evalueringer. Problemstillingen har derfor i mindre grad vært prioritert i denne evalueringen. Spørsmålet vi vektlegger i dette avsnittet er om vi har indikasjoner på hvilke effekter det gir å benytte saksbehandlere som vanligvis har oppgaver knyttet til tilsyn, inn i sandkassearbeidet.

5.5.2 Funn

En ekstern informant som selv jobber i en annen sandkasse i Norge sier det generelt kan være en konflikt mellom måten sandkasser fungerer påpeker og organisasjonen sandkassen tilhører. Det knytter seg til at ansatte skal leverer på resultater i sin respektive avdeling tas ut av «ordinær drift» for å gjøre andre oppgaver uten at de fullt ut erstattes i avdelingen de er ansatt i. Dersom de tas ut av denne enheten for å jobbe med sandkasse mister enheten denne ressursen i en periode. En slik utfordring er imidlertid ikke like fremtredende i Datatilsynets sandkasse fordi det er bevilget egne ressurser til sandkassen. Sandkassens midler kompenserer samlet for ressursene de henter inn som prosjektledere fra andre avdelinger.

I intervju med ansatte i Datatilsynet vises det til at det likevel kan være en utfordring for saksbehandlere som vanligvis gjennomfører tilsyn, å omstille seg til sandkassemetodikk og en ombudsmannsrolle. Det er også en utfordring at linjeoppgavene ikke vil bli dekket på tilsvarende måte når fagpersoner tas ut for å jobbe i sandkassen.

Det pekes også på at det på at det kan være krevende å være prosjektleder å drive prosjektstyring, samtidig som man skal være faglig leder av prosjektet. Det er frivillig å delta i sandkassen, og noen av prosjektlederne kan etter gjennomført prosjekt være klart negative til å gjennomføre nye prosjekter.

Fra intervju med ansatte i sandkassen påpekes det at sandkassen har utfordret måten Datatilsynet har jobbet på, og at dette har vært en ønsket effekt. Det pekes på at for enkelte jurister kan det være vanskelig å gå inn i denne metodikken, fordi man ikke ønsker å gi råd som ikke er 100 prosent sikre på.

5.5.3 Våre vurderinger

Egne dedikerte og faste prosjektledere, med mye kjennskap og erfaring med sandkasse-metodikken, vil kunne gjøre det mer smidig for fagpersoner å delta. Samtidig vil det kunne dempe en mulig målkonflikt mellom fagavdelinger som skal levere tilsyn og veiledning, og det mer utviklingsorienterte målet med sandkassen. Slike prosjektledere vil som regel ikke ha dyp kompetanse om fagdomenet, men vil gjennom godt samarbeid med fagpersoner kunne gjøre deltakelse mer gjennomførbar. De vil også kunne bidra til god fremdrift i prosjektet og god dialog og forankring med ulike interessenter og ressurser som kan bidra inn mot prosjektet.

6 Oppsummering og anbefalinger

Vi oppsummerer de mest sentrale funnene og vurderingene i evalueringen og gir våre anbefalinger for videreutvikling av sandkassen.

Vi har evaluert Datatilsynets regulatoriske sandkasse for kunstig intelligens. Vi har sett på evalueringsspørsmål som dreier seg både om innretningen av sandkassen og effektene av den. Nedenfor oppsummerer vi våre mest sentrale funn og vurderinger. I kapittelet besvarer vi også følgende evalueringsspørsmål:

- Hvilke eventuelle endringer bør gjøres i videre drift av sandkassen?

6.1 Sandkassen er et godt tiltak, men har også enkelte utfordringer

De vi har intervjuet har i overveiende grad vært positive til sandkassen. Sandkassen dekker behov hos private og offentlige virksomheter som har vært med. Deltagerne opplever gevinster, og etter det vi erfarer, får man også betydelige faglige gevinster i Datatilsynet. Det bidrar også til å dekke behov hos enkeltpersoner og samfunnet, gjennom å gi til mer kunnskap om feltet mellom kunstig intelligens, personvern og etisk bruk av kunstig intelligens, og ved at utvikling av løsninger, basert på kunstig intelligens, foregår innenfor trygge rammer der etikk og ansvarlighet vektlegges.

Datatilsynet har etablert et helhetlig rammeverk for sandkassen og kommuniserer bredt om sandkassen og formålet med den. Sandkassen har også en hensiktsmessig søknadsprosess, med klare søknadskriterier. Datatilsynet har lagt vekt på å velge ulike typer av prosjekter, både fra privat og offentlig sektor, og som støtter opp om målene med ordningen. I prosjektene jobbes det tverrfaglig, og en sentral del av metodikken er samskapende workshoper. Sandkassen legger også vekt på kommunikasjon omkring prosjektene underveis og etter avslutning. Etter vår vurdering har man lykket med å oppnå synlighet og oppmerksomhet om personvernvennlig og etisk bruk av kunstig intelligens. Etter vår vurdering, har sandkassen hovedsakelig et positivt omdømme.

Vi vurderer likevel Samtidig har man et potensial for å Datatilsynet kan spre erfaringer fra sandkasseprosjektene på flere måter, både på sandkassens nettside og via andre kanaler. Det er også et potensial for å gå enda dypere i det faglige, ikke minst på det teknologiske feltet. Etter vår vurdering bør Datatilsynet søke å bringe inn det antagelig mer teknologisk kompetanse inn i sandkassearbeidet. Slik kompetanse er blant annet viktig for å se de teknologiske mulighetene i prosjektene, som for eksempel innebygd personvern og føderert læring, og for å gjøre prosjektene og sandkassen enda mer relevante sett fra et teknologisk perspektiv. Innhenting av innsikt i hvilke målgrupper som nås og hvilke behov ulike delmålgrupper har for å kunne utnytte erfaringene, er generelt noe vi vurderer at sandkassen kan gjøre mer av.

Det har vært en betydelig nedgang i antallet søknader siden oppstart. Etter det vi kjenner til, har dette også gjeldt andre sandkasser i Europa. Med det lave antallet søknader som var ved sist søknadsrunde vinteren 2023, står man etter vår vurdering i fare for å få et for dårlig tilfang av søknader, blant annet når det gjelder fordelingen på type virksomhet, temaene og personvernproblematikk. Man bør derfor gjøre en innsats for å få opp antallet søknader. Eventuelt kan Datatilsynet også gå målrettet mot prosjekter der sandkassemetodikken kan gi store nyttevirkinger, som innsikt og kunnskap som kan generaliseres til en rekke prosjekter i privat og offentlig sektor. Det kan imidlertid også tenkes at det å bredde ut nedslagsfeltet til sandkassen, jamfør det nylig utvidede mandatet til tiltaket, nettopp kan ha som effekt at det blir flere søknader.

I våre intervjuer har det også blitt påpekt at betegnelsen «regulatorisk sandkasse» trolig ikke er særlig pedagogisk eller treffende for å beskrive hva virkemidlet faktisk innebærer. Et mer treffende navn kan øke sjansen for at virksomheter som ikke er kjent med virkemidlet, vil bli interessert i å undersøke det nærmere og eventuelt ta kontakt. Hvis navnet på virkemidlet er mer beskrivende og intuitivt, vil det kunne gjøre det lettere for potensielle søkere å forstå hva virkemidlet faktisk tilbyr.

Datatilsynet skal føre tilsyn med, og håndheve, anvendelsen av regler om behandling av personopplysninger. Formålet med Datatilsynets virksomhet er å bidra til at personvernlovgivningen etterleves. Sandkassen er på den annen side et eksperimentelt innovasjonsvirkemiddel på et fagområde der utviklingen for tiden foregår i svært stor fart. Sandkassen er en helt ny type virkemiddel for Datatilsynet, og dette kan logisk nok skape spenninger i virksomheten. Et av spørsmålene er hvordan rollen som «fasilitator» for innovasjon skal balanseres med tilsynsrollen, blant annet i sluttrapporter og annen kommunikasjon fra sandkassen. I tillegg innebærer sandkassen at ressurser – ofte svært erfarne – tas ut av linjen for å delta i sandkasseprosjektene. Disse ressursene kunne alternativt blitt brukt til å drive med ordinær veiledning eller føre tilsyn på digitaliseringsområdet. På den annen side har sandkassen gitt faglige gevinster i form av økt kunnskap om kunstig intelligens og at Datatilsynet kan uttale seg om tjenester basert på kunstig intelligens med større tyngde og selvtilitt.

6.2 Oppsummering av våre vurderinger av evaluerings-spørsmålene og forslag til justeringer i sandkassen

Evalueringen har tatt for seg spørsmål som dreier seg både om innretningen av sandkassen og effektene av den. Her oppsummerer vi våre mest sentrale funn og vurderinger knyttet til de enkelte evaluerings-spørsmålene. Vi foreslår også enkelte justeringer man bør vurdere i den videre driften av sandkassen.

Har Datatilsynets sandkasse jobbet hensiktsmessig mot ønskede tiltak definert av bevilgende departementer?

Våre intervjuer indikerer at departementene i stor grad er fornøyde med måten sandkassen er gjennomført og mener at målsettingene for sandkassen i stor grad er nådd. Samtidig er de opptatt av at funnene blir formidlet på måter som sikrer at alle relevante målgrupper nås. Dette er også noe som er vektlagt i Datatilsynets planer for videreføring av sandkassen, nå som den gjøres permanent.

Har Datatilsynet jobbet hensiktsmessig mot egne definerte mål?

Sandkassen skal være en tjeneste designet for å støtte organisasjoner som bruker personopplysninger til å utvikle produkter og tjenester basert på kunstig intelligens og som kan påvise allmennnyttige fordeler. Sandkassen skal ha positive gevinster for virksomheter, Datatilsynet, enkeltpersoner og samfunnet som helhet.

Slik vi ser det, har Datatilsynet etablert og gjennomført sandkassen på en måte som bidrar til at målene med sandkassen nås. Både søknadsprosess og gjennomføring bygger opp under målene om nytte for virksomhetene, Datatilsynet og for enkeltpersoner og samfunnet.

Det er viktig at offentlig sektor får mest mulig ut av ressursene som brukes på feltet kunstig intelligens og tilstøtende områder innenfor digitalisering. I sammenheng med at sandkassen gjøres permanent, er også virkefeltet for sandkassen utvidet til å gjelde personvernvennlig innovasjon og digitalisering. Vi mener det er viktig for sandkassen at Datatilsynet i enda større grad bør samarbeide med andre offentlige virksomheter og relevante private aktører som jobber på samme felt.

På denne bakgrunn, vurderer vi at sandkassen har noen forbedringsmuligheter:

- ▶ Datatilsynet kan styrke sin tekniske kompetanse slik at de er i stand til å gi råd og veiledning også når det gjelder de tekniske aspektene ved bruken av kunstig intelligens og annen digitalisering. Styrking av kompetansen kan være både i form av interne ressurser, men også ekstern kompetanse som trekkes inn i de enkelte sandkasseprosjektene.
- ▶ Datatilsynet bør vurdere om sandkassen skal prioritere enkeltområder, tilsvarende som den britiske regulatoriske sandkassen gjør. Prioritering av fagområde kan for eksempel baseres på risiko-/vesentlighetsvurderinger.
- ▶ Datatilsynet bør legge til rette for mer systematisk samarbeid med andre offentlige og private aktører som jobber på KI-feltet, for eksempel Digitaliseringsdirektoratet og Helsedirektoratet.
- ▶ Datatilsynets interne prosess med å godkjenne sluttrapportene tar for lang tid og bør søkes å kortes ned.

Har Datatilsynet nådd de relevante målgruppene for tiltakene?

Sandkassen har stor utadrettet aktivitet. Målgruppene for sandkassen er mange og svært varierte. Det kan antagelig ligge vesentlige gevinster ved å prioritere enkelte målgrupper. Det gjelder spesielt universiteter og høyskoler der både forskningsmiljøer og studenter er viktige målgrupper. Det gjelder også teknologimiljøer som kan være avventende til å behandle personopplysninger fordi disse selv ikke anser at de har høy nok kompetanse om personvern. Sandkassen kan oppsøke disse miljøene for å innlede dialog om hvordan de kan samarbeide om økt nytte av arbeidet i sandkassen.

Knyttet til dette evalueringsspørsmålet, foreslår vi følgende tiltak:

- ▶ Opprette dialog med universitets- og høyskolesektoren om mulig spredning av innsikt fra sandkassen til forsknings- og undervisningsmiljø.
- ▶ Opprette dialog med både små og større teknologivirksomheter om hvordan disse miljøene kan ha nytte av sandkassen. En mulighet kan være å teste ut samarbeid med klynger i regi av Innovasjon Norge, som allerede jobber med å bistå virksomheter med innovasjon, eller samarbeid med KS og utvalgte kommunenettverk.
- ▶ Datatilsynet bør vurdere hvordan innsikt om, og mulig behov for, regelverksutvikling kan følges opp både under prosjektgjennomføring og etter prosjektavslutning.
- ▶ Datatilsynet bør i større grad måle effektene av kommunikasjonstiltak knyttet til sandkassen, i tillegg til å måle aktivitetene.
- ▶ Man bør vurdere om man i større grad bør ha målrettet rekruttering av prosjekter innen temaer og fra virksomheter som vil kunne gi betydelige eksterne effekter av sandkassearbeidet.

Hvordan har kommunikasjonen til og dialogen med målgruppene fungert?

At sandkassen har en egen kommunikasjonsressurs knyttet til sandkassen er positivt. Det er også bra at man har en egen sandkasseseide. Mye av informasjonen på siden oppleves som nyttig av våre kilder. Sandkassen gjør også en solid innsats i å spre synlighet om sandkassen og overordnet om problemstillingene. Imidlertid er det trolig potensial for å nå bedre ut til relevante miljøer med dypere faglig læring fra prosjektene.

På bakgrunn av dette foreslår vi følgende tiltak:

- ▶ Opparbeide mer innsikt i hva ulike delmålgrupper har behov for, for å kunne anvende innsiktene fra sandkassen. Dette kan gjøres for eksempel gjennom å teste sluttrapporter og annen kommunikasjon på brukere for å kunne justere innholdet ut fra målet med de ulike kommunikasjonstiltakene.

- ▶ Ha større krav til faglig dybde i sluttrapportene. Vurdere å lage rapporter på forskjellig faglig nivå for å nå flere målgrupper. Formål må være at utviklere av KI kan lese rapporten og anvende innsikten i eget arbeid.
- ▶ Utarbeide flere prosjekt-overgripende analyser og rapporter om faglige tema som dukker opp i mange KI-prosjekter.
- ▶ Opprette et register over faglige tema som går igjen i flere sandkasseprosjekter. Registret skal gjøre det enklere å anvende vurderingene og resultatene fra prosjektene.

Hvilke faglige gevinster har sandkassen gitt internt og eksternt?

Sandkassen har gitt gode til svært gode faglige gevinster for prosjektdeltakerne. Datatilsynet har tilbudt høy juridisk kompetanse, kombinert med en nyttig metodikk (sandkassemetodikken). Den kritiske sparringen deltakerne har fått gjennom sandkassen har vært verdifull og gitt prosjektdeltakerne nyttig kompetanse om egen teknologi, personvern og kommunikasjon til egne brukere om dette.

Basert på vår vurdering er det lite sannsynlig at prosjektdeltakerne kunne ha oppnådd de samme gevinstene på annen måte. Selv om prosjektene trolig kunne ha utført noen av de juridiske vurderingene med hjelp fra andre juridiske miljøer, representerer sandkassemetodikkens helhet fordeler som det er vanskelig å se at prosjektene kunne ha oppnådd andre steder. Dette skyldes kombinasjonen av å ha en kritisk sparringspartner med stor faglig tyngde og muligheten for å bli koblet med andre prosjekter i samme situasjon, noe som gir verdifull læring. Ved å delta i prosjektet tiltrekker virksomhetene seg ytterligere ekstern ekspertise. Deltakelsen gir også virksomhetene et insentiv og en forpliktelse til å gjennomføre en type prosjekt som mange av deltakerne oppfatter som risikabelt på grunn av juridiske gråsoner og mangel på etablert rettspraksis.

Hvordan oppfatter målgruppene effekten av arbeidet i sandkassen ut ifra egne behov?

Deltakende virksomheter oppfatter effekten av sandkassen som svært høy. Effekten for virksomheter som ikke har deltatt i sandkassen er mer utfordrende å måle. Intervjuene indikerer likevel at målgruppen oppfatter at den faglige effekten av tiltaket på den bredere målgruppen kunne vært høyere. Det kan likevel være mulig for sandkassen å gjøre endringer for å nå ut med et faglig budskap i større grad enn i dag.

På bakgrunn av dette foreslår vi følgende tiltak:

- ▶ I tillegg til å etablere dialog med teknologivirksomheter om hvordan disse kan ha effekt av sandkassen, kan sandkassen gjennomføre flere tyngre faglige innlegg og workshops direkte med utviklermiljøer, klynger eller aktører med sektorielt eller regionalt nettverk og oversikt.

Hvordan oppfatter Datatilsynet internt effekten av arbeidet i sandkassen?

Det kan generelt være en målkonflikt mellom måten sandkasser fungerer og eierorganisasjonen. Det knytter seg til at ansatte som skal levere på resultater i sine respektive avdelinger tas ut av «ordinær drift» for å arbeide i sandkassen uten at de fullt ut erstattes i avdelingen de er ansatt i. En slik utfordring er ikke like fremtredende i Datatilsynets sandkasse fordi det er bevilget egne ressurser til sandkassen, slik at sandkassens midler samlet kompenserer for ressursene de henter inn som prosjektledere. Det er likevel en utfordring for saksbehandlere som vanligvis gjennomfører tilsyn, å omstille seg til sandkassemetodikk og en ombudsmannsrolle. På bakgrunn av dette foreslår vi at:

- ▶ Sandkassen bør vurdere å benytte faste og erfarne prosjektledere, med kunnskap om hvordan prosjekter som gjennomføres etter sandkassemetodikken bør ledes og styres.

Vedlegg A – Intervjuguider

Intervjuguide Sandkasse for kunstig intelligens – prosjektdeltakere

Introduksjon

- Kan du fortelle kort om hva prosjektet deres har gått ut på?
- Hva var utfordringen deres?

Om dialog med målgruppen

- Hvordan fikk dere høre om sandkassa?
- Var kriteriene for å søke forståelige?
- Kan du fortelle om prosessen fram mot å få godkjent prosjektet?
- Hvordan har dialogen vært med dere som prosjektdeltakere før, under og etter prosjektgjennomføring?

Prosjektgjennomføring

- Har ansvarsfordeling mellom partene vært tydelige?
- Har tidsbruken vært proporsjonal med resultatet?
- Har tilgjengelig løpetid for prosjektet vært passe?
- Har samarbeidsformene benyttet fungert?

Om faglige gevinster

- Hvilke konkrete faglige gevinster har sandkassa tilført dere?
- Har de faglige gevinstene svart til behovet dere hadde? På hvilken måte?
- Har sandkassas tilbudt hensiktsmessig kompetanse og aktiviteter?
- Hva slags bistand eller kompetanse skulle du ønske deg mer av?
- Kunne du tilegnet deg tilsvarende kunnskap på andre måter enn gjennom sandkassa, eventuelt hvordan?

Kompetansespredning

- Har det vært stilt noen krav eller forventninger om at dere skulle bistå med kompetanseoverføring fra prosjektet til andre utenfor Datatilsynet?
- Hva er ditt inntrykk av sandkassas arbeid med å spre innsikten av prosjektet til flere virksomheter?
- Hvor viktig vil du si sandkassa er for å kunne utvikle og bruke etisk og ansvarlig kunstig intelligens?

Avslutning

- Har du noen forslag til hvordan sandkassa kan utvikles videre?

Intervjuguide sandkasse for kunstig intelligens – eksterne med kjennskap til sandkassa

Introduksjon

- Hva er ditt kjennskap til Datatilsynets regulatoriske sandkasse for kunstig intelligens?
 - Kjenner du til arbeidsmåten i sandkassa?
 - Kjenner du til hvilke målgrupper de retter seg mot?
 - Kjenner du til hvordan de jobber med spredning av innsikten fra prosjektene?

Om å nå relevante målgrupper

- Kjenner du til om det er miljøer som burde være klar over sandkassen, men som ikke er det?
- Er det konkrete virksomheter eller klynger av virksomheter som du mener burde ha søkt?
- I hvilken grad vil du si at sandkassen lykkes med å spre innsikten av prosjektet til relevante virksomheter?

Om faglige gevinster

- Er det problemstillinger du mener burde vært bedre representert i prosjektporteføljen?
- Kjenner du til om Datatilsynet burde prioritert andre søkere av prosjekter enn de som har fått tildeling?
- I hvilken grad vil du si at virksomhetene som får delta oppnår konkurransefortrinn?

Avslutning

- Hva er ditt generelle inntrykk av effekten av sandkassa?
- Kunne Datatilsynets gjort prioritering av ressurser på andre måter og som i større grad ivaretar målet med ordningen?
- Bidrar Sandkassen til utvikling og bruk av kunstig intelligens på en etisk og ansvarlig måte i Norge?
- Hvor ligger det største potensialet i å utvikle sandkassen?
 - Gjøre tilbudet bedre kjent og mer tilgjengelig
 - Mer detaljerte, omfattede og færre rapporter
 - Flere og kortere rapporter
 - Kommunisere resultatene av prosjektene og rapportene
- Har du andre forslag til hvordan Sandkassen kan utvikles videre?

Vedlegg B – Oversikt over nettsaker, podkaster, arrangementer mv.

Nettsaker

Nettsakene i tabellen nedenfor er tilgjengelig på <https://www.datatilsynet.no/aktuelt/>.

Dato	Overskrift
03.11.2020	Åpning av sandkasse for personvern og kunstig intelligens
17.12.2020	Informasjonsmøte om sandkassen
08.03.2021	Disse fire skal være pionerer i personvernvennlig KI
22.06.2021	Ny søknadsrunde i sandkassa
16.08.2021	Sandkasseseminaret 2021
25.08.2021	Infomøte om sandkassas søknadsrunde
26.08.2021	Kurs om personvern for innovatører
20.09.2021	21 søkte på Sandkassa 2.0
04.11.2021	Sandkassa tar for seg hvitvasking, arkivering og skrøpelige pasienter
17.12.2021	Sandkassa nominert til pris
17.01.2022	NAV først ut av sandkassa
02.02.2022	Skreddarsydd kunnskap i kampen mot cyberkrim
09.02.2022	Sandkassa opnar for nye søknader
11.02.2022	Lanseringswebinar for KS-rapporten
10.03.2022	Åpent informasjonsmøte for sandkassesøkere
29.03.2022	11 søkte på tredje runde
20.04.2022	Seminar om sandkasser
18.05.2022	Tre nye prosjekter i KI-sandkassa
30.09.2022	Webinar: Kunsten å lære av data du ikke har
10.10.2022	Sandkasse for alltid

21.10.2022	Sandkasseseminaret 2022
07.11.2022	Sandkassas første frukt
21.12.2022	Hva skal du si om bruk av KI?
21.12.2022	Sigbjørn sikret sandkassen
03.01.2023	Webinar: Hvordan nå fram med informasjon om kunstig intelligens
09.02.2023	Webinar: Hvordan skal vi holde algoritmene i øra?
09.02.2023	Seks søkte på sandkassa
13.02.2023	Tid for digitale medarbeidere i offentlig sektor
13.02.2023	Webinar: Kunstig intelligens er klar for offentlig sektor, men er sektoren klar?
17.03.2023	Si hva du vil om sandkassa
24.03.2023	Nye sandkasseprosjekter ser på ansiktsgjenkjenning og politiroBOTar

Podkaster

Podkast-episodene i tabellen nedenfor er tilgjengelig på <https://www.datatilsynet.no/regelverk-og-verktoy/personvernpodden/>.

Dato	Overskrift	Serie	Lyttere
09.12.2020	Episode 4: Hvordan kan en sandkasse bidra til utvikling av ansvarlig kunstig intelligens?	Personvernpodden	1005
17.02.2021	Episode 5: Vaktbikkja som bjeffer etter tomme KI-løfter	Personvernpodden	807
19.03.2021	Episode 7: Hvordan lykkes britene med innovasjon og personvern?	Personvernpodden	822
27.04.2021	Episode 8: Det skyller en etikkbølge over Europas kunstige intelligens	Personvernpodden	818
27.05.2021	#1 SandKasten: Kunstig rettferdighet	SandKasten	861
09.06.2021	#2 SandKasten: Anonymiseringstrikset	SandKasten	942
24.06.2021	#3 SandKasten: Sikkerhetsalibiet	SandKasten	811
03.09.2021	#3 Arendalsuka: Blir vi best eller kommer vi i bakleksa?	Arendalsuka	647

08.09.2021	#4 SandKasten: Skreddersøm på samleband	SandKasten	683
20.04.2022	#5 SandKasten: Kan roboter redde demokratiet?	SandKasten	770
19.05.2022	#6 SandKasten: Hvitsnippkrim vs. vidunderbarn	SandKasten	727
14.06.2022	- Sandkassene må redde lovgivere som er bakpå	SandKasten	702
18.08.2022	Arendalsuka: Når algoritmer saksbehandler	Arendalsuka	728
28.11.2022	#8 SandKasten: Når akutten forventer deg	SandKasten	669

Sandkassebrev

DATO	OVERSKRIFT	MOTTAKER E
24.03.23	Nye sandkasseprosjekter ser på ansiktsgjenkjenning og politiroBOTar	591
07.03.23	Straks: Sjå Datatilsynets direktør snakke i Brüssel om kunstig intelligens.	548
15.02.23	Nye webinarer og sluttrapporter på trappene	515
31.01.23	Straks søknadsfrist for nye prosjekt. Og ny sluttrapport publisert.	499
19.01.23	Påminning: infomøte for sandkassesøkjarar i dag klokka 10	492
06.j01.23	Sandkassa byr på webinar og nye rapporter.	441
03.11.22	Husk: Årets sandkasseseminar er i dag! (Klokka 09)	368
25.10.22	Husk webinar i dag! (Og flere blir det.)	366
13.10.22	Ny rapport, webinar om føderert læring, og permanent sandkasse.	360
14.08.22	Husk: Debatt om saksbehandlende algoritmer og diskriminering.	335
08.08.22	Når algoritmer saksbehandler: Debatt om diskriminering i digitaliseringens tid.	333
21.04.22	Om demokratireddende roboter og sandkasseseminar.	309
15.03.22	Informasjonsmøte om sandkassesøknader	297

11.03.22	Søknadsfrist og søknadshjelp.	297
14.02.22	Invitasjon til webinar om KI i skulen	278
03.02.22	Ny sluttrapport fra sandkassa. Og nye prosjekt i fullt driv.	262
18.01.22	Sandkassebrevet	229
13.10.21	Om persondata og kunstig intelligens	113
01.09.21	NÅ: Infomøte for søkere til sandkassa	113
30.08.21	Husk dagens webinar om personvern og kunstig intelligens!	4.633
30.08.21	Hei! Husker du at Sandkasseseminaret 2021 er i dag?	113
16.08.21	Sandkassebrevet	115

Arrangement

Dato	Arrangement	Type	Deltagere til stede	Stream	Opptak
230313	Hvordan holde algoritmer i øra?	hybrid	Ca. 30	140	264
230209	Kunstig intelligens er klar for offentlig sektor, men er sektoren klar?	hybrid	Ca. 50	250	nei
230119	Informasjonsmøte for sandkassesøkere	digitalt		9	nei
230113	Hvordan nå fram med informasjon om kunstig intelligens	hybrid	Ca. 40	144	73
221107	Sandkasseseminaret 2022	digitalt		85	133
221025	Kunsten å lære av data du ikke har	hybrid	Ca. 80	170	436
220816	Når algoritmer saksbehandler	hybrid	Ca. 80	N/A	118
220523	Sandstorm or just a breeze?	hybrid	Ca. 200	N/A	N/A
220428	Erfaringsseminar om sandkasser	hybrid	Ca. 120	N/A	nei
220216	Lanseringswebinar AVT-rapport	digitalt		N/A	nei
220315	Informasjonsmøte for potensielle søkere	digitalt		15	
210830	Sandkasseseminaret 2021	digitalt		200	

210819	Blir vi best?	hybrid	Ca. 100		74
210610	Åpen workshop for søkere - anonymisering og pseudonymisering	digitalt		25	
210520	Åpen workshop for søkere - behandlingsgrunnlag	digitalt		40	
201216	Informasjonsmøte for potensielle søkere	digitalt		60	
201201	Lanseringsfrokost	digitalt		400	

Eksterne oppslag

Dato	Tema	Medium
14.11.2019	Å regulere en revolusjon	Dagens Næringsliv
03.03.2020	Artikkel om etablering av sandkasser	cw.no
01.10.2020	Testlab for ansvarlig kunstig intelligens	Temabilag om kunstig intelligens, innstikk i Finansavisen
	Annonse Digi	
	Annonse i DN	
	Annonse i TU	
01.10.2020	Artikkel om at Kari er ansatt	digi.no
12.10.2020	Artikkel om innspill til sandkassa	digi.no
	Internasjonalt nyhetsbrev	
01.12.2020	Artikkel om åpning av sandkassa	cw.no
06.01.2021	Blogginlegg	Personvernbloggen
12.01.2021	Artikkel om sandkassen	Norwegian Smart Care Cluster - nettside og nyhetsbrev
21.01.2021	Brei artikkel om sandkassa	Computerworld
26.01.2021	Artikkel om søknadstall	juristen.no
10.02.2021	Brei artikkel om sandkassa	Computerworld

03.03.2021	Blogginnlegg av Kari	Personvernbloggen
08.03.2021	Artikkel om de fire utvalgte prosjektene	digi.no
10.03.2021	Artikkel om KSs sandkasseprosjekt	KS.no
10.03.2021	Artikkel om NAVs sandkasseprosjekt	Juristen.no
12.mar	Sandkassa nevnt i intervju med BET	Dagens Perspektiv
16.04.2021	Kari gjest i Digitaliseringspådden	Digitaliseringspådden (og artikkel på cw.no)
22.04.2021	Kari intervju om EUs lovforslag om sandkasser	Sciencebusiness.net
14.05.2021	Artikkel om sandkassa	version2.dk
18.05.2021	Nevnt i artikkel om Sikri AS	digi.no
31.08.2021	Artikkel om andre søknadsrunde	cw.no
21.09.2021	Nevnt i debattinnlegg av Anders Løland om KI	digi.no
22.09.2021	Artikkel om søkerne til runde 2	digi.no
04.10.2021	Blogginnlegg om tillit i KI: Ti tonn tillit, takk!	personvernbloggen.no
29.10.2021	Panelist Invitasjon NORA.startup webinar - AI, Misinformation and Social Entrepreneurship	NORA.AI
18.11.2021	Artikkel om kven som er eigna til å kontrollere KI	mlex.com
07.01.2022	Artikkel om funn i sandkassas funn	mlex.com
11.01.2022	Blogg: Forklar, ferdig, gå	personvernbloggen.no
12.01.2022	Artikkel: Kunstig intelligens og læringsanalyse for læring og vurdering	Utdanningsnytt
17.01.2022	Artikkel: Nav gir første rapport fra sandkassa	Computerworld
19.01.2022	Artikkel: Nav testet muligheten for å profilere sykmeldte med AI. Nå er konklusjonen klar	Digi.no Ekstra
01.02.2022	Artikkel: Utvikler måleverktøy for «menneskelig cyberrisiko» blant ansatte	Digi.no Ekstra

08.02.2022	Artikkel: Finanstilsynet bistår i et prosjekt i Datatilsynets regulatoriske sandkasse	Finanstilsynet.no
08.02.2022	Artikkel: Finanstilsynet og Datatilsynet jobber sammen om regulatorisk sandkasse	FinansWatch
08.03.2022	NORA: Women in AI	nora.ai
10.03.2022	Artikkel Tester ut bruk av kunstig intelligens i personvernets gråsoner	Juristkontakt
10.03.2022	Notis: Ny runde med sandkassa til Datatilsynet	Computerworld
16.03.2022	Artikkel: Rapport fra Datatilsynet om ansvarlig bruk av kunstig intelligens i skolen	KS.no
16.03.2022	Sandkassa nevnt i innlegg i DN av statsråd Bjørn Arild Gram	DN
16.03.2022	Artikkel: Åpner for nye søknader til Datatilsynets sandkasse for kunstig intelligens	FinansWatch
24.03.2022	Artikkel: NAV vil bruke kunstig intelligens til å forutse hvilke sykmeldte som vil ha behov for oppfølging	Juristkontakt
24.03.2022	Utvidet artikkel: Ny runde med sandkasse	Computerworld

AGENDA KAUPANG

Agenda Kaupang bidrar til omstilling og utvikling av offentlig sektor. Vi bistår ledere og medarbeidere med faktabaserte beslutningsgrunnlag og effektivisering av prosesser. Agenda Kaupang gjennomfører analyser og rådgiving innen ledelsesutvikling, styring, økonomi, organisasjonsutvikling og digitalisering.